

Na osnovu člana IV. 4 a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na ____ sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____ 2008. godine i na ____ sjednici Doma naroda, održanoj _____ 2008 godine , usvojila je

ZAKON
O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA BOSNE I HERCEGOVINE
O IZVRŠENJU KRIVIČNIH SANKCIJA, PRITVORA I DRUGIH MJERA

Član 1.
(Novi članovi)

(1) U Zakonu Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, broj:13/05, 53/07 i 97/07), iza člana 21. dodaju se novi članovi: 21a, 21b, 21c, 21d, 21e. i 21f. koji glase:

„Član 21a.
(Prijem i uslovi za zavodskog službenika – pripravnika)

(1) U cilju postavljenja i izgrađivanja odgovarajućih standarda za ovlaštene zavodske službenike – službe osiguranja u zavodima može se izvršiti prijem u službu osiguranja zavodskog službenika – pripravnika.

(2) Lice koje se prima na rad u službu osiguranja kao zavodski službenik - pripravnik, pored uslova iz člana 21. ovog zakona za prijem na rad, mora da ispunjava i slijedeće posebne uslove:

- a). da nije starije od 27. godina;
- b). da ima završeno obrazovanje u stepenu srednje stručne spreme;
- c). da ispunjava zdravstvene i psihofizičke uslove propisane za policajce.

Član 21b.
(Pripravnički staž, organizacija obrazovanja, obuke i stručnog ispita)

(1) Lice koje se prvi put prima u službu osiguranja, prima se kao zavodski službenik - pripravnik na osnovu konkursa.

(2) Pripravnički staž traje šest mjeseci.

(3) Za stručno obrazovanje zavodskih službenika - pripravnika organizuje se praktična obuka putem kurseva, seminara i drugih oblika obrazovanja na način i po programu koji utvrđuje ministar pravde.

(4) Za vrijeme pripravničkog staža, pripravnik se kroz praktičan rad u Zavodu, na odgovarajućim poslovima i zadacima, osposobljava za samostalno vršenje poslova i zadataka ovlaštenog zavodskog službenika, pod nadzorom upravnika i uz stručnu pomoć rukovodnih i drugih službenika Zavoda.

(5) Pripravnik je dužan da u roku od tri mjeseca po isteku pripravničkog staža pristupi polaganju stručnog ispita za zvanje ovlaštenog zavodskog službenika.

(6) Stručni ispit iz stava (5) ovog člana polaže se pred komisijom koju imenuje ministar pravde, shodno članu 29. ovog zakona.

Član 21c.

(Raspoređivanje zavodskog službenika-pripravnika na poslove i zadatke ovlaštenog zavodskog službenika)

- (1) Zavodski službenik - pripravnik koji sa uspjehom ne završi praktičnu obuku ne može pristupiti polaganju stručnog ispita.
- (2) Zavodskom službeniku – pripravniku iz stava (1) ovog člana, kao i pripravniku koji nakon završene praktične obuke ne položi stručni ispit, prestaje rad u Zavodu.
- (3) Zavodski službenik - pripravnik koji položi stručni ispit, raspoređuje se na poslove i zadatke ovlaštenog zavodskog službenika.

Član 21d.

(Zapošljavanje za ovlaštenog zavodskog službenika, bez svojstva pripravnika)

- (1) Za ovlaštenog zavodskog službenika može se, bez svojstva pripravnika, primiti lice koje je radilo kao stražar u službi osiguranja u entitetskom kazneno-popravnom zavodu, sudski policajac, policajac ili drugi odgovarajući službenik izjednačen sa ovlaštenjima navedenih zvanja, s tim da je dužno položiti stručni ispit iz dopunskih predmeta za zvanje ovlaštenog zavodskog službenika u roku od šest mjeseci od dana stupanja na rad.
- (2) Ispit iz stava (1) ovog člana polaže se pred komisijom iz stava (6) člana 21b. ovog zakona, po uslovima, načinu i programu koji utvrdi ministar pravde.
- (3) Licu koje ne položi stručni ispit iz dopunskih predmeta u roku iz stava (1) ovog člana, prestaje rad u Zavodu.

Član 21e.

(Praćenje i ocjena praktične obuke zavodskog službenika – pripravnika)

- (1) Praktičnu obuku zavodskog službenika – pripravnika prati i ocjenjuje komisija koja ima predsjednika i dva člana.
- (2) Komisiju iz stava (1) ovog člana obrazuje upravnik Zavoda od uposlenika Zavoda koji su stručni za poslove odgoja – tretmana i osiguranja.
- (3) Propise o načinu rada Komisije iz stava (1) i (2) ovog člana, programu stručnog obrazovanja, organizaciji i uslovima provođenja praktične obuke zavodskog službenika-pripravnika donosi ministar pravde u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 21f.

(Nemogućnost nošenja oružja)

- (1) Zavodski službenik – pripravnik, niti lice iz člana 21d. ovog zakona, ne smiju nositi oružje dok ne polože ispit iz člana 21b. stav (6), odnosno člana 21d. stav (2) ovog zakona.“

Član 2.

(Dopuna člana 40.)

- (1) U članu 40. (Inspektor) iza stava (3) dodaju se novi stavovi: (4), (5), (6) i (7) koji glase:

„(4) Inspektor je odgovoran za pažljivu provjeru da se odredbe ovog zakona primjenjuju u svim kazneno-popravnim ustanovama u Bosni i Hercegovini prema licima koje izdržavaju

kaznu zatvora i mjeru pritvora koju je izrekao ili odredio Sud ili drugi organ u skladu sa Zakonom ili međunarodnim ugovorom.

(5) U izvršavanju zadataka inspekcijuskog nadzora, inspektor je nezavisan i preuzima radnje u okviru i na osnovu ovog zakona i drugih propisa.

(6) Osoblje Zavoda dužno je saradivati sa inspektorom i pomagati mu u ispunjavanju ovlaštenja i obaveza, posebno kod nadzora ostvarivanja ljudskih prava iz Ustava Bosne i Hercegovine, a kojih prava pritvorena i zatvorena nisu lišena ili ograničena u njihovom korištenju u granicama neophodnog cilja i određenim zakonom ili međunarodnim ugovorom.

(7) Inspektor Ministarstva pravde će saradivati i promovisati saradnju sa nadležnim inspektorima entiteta i Brčko Distrikta BiH, kao i razvijati međusobnu koordinaciju, aktivnosti ili dogovaranje u skladu sa Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine, entiteta i odgovarajućih propisa Brčko Distrikta BiH.“

Član 3. (Novi član)

Iza člana 41. dodaje se novi član 41a., koji glasi:

„Član 41a. (Nezavisna komisija)

(1) Uslove boravka u zavodima i postupanje i stanje ljudskih prava prema licima nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere izrečene u krivičnom postupku od strane Suda, inozemnih sudova za djela predviđena krivičnim Zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina ili drugog suda u skladu sa Zakonom Bosne i Hercegovine, prati Nezavisna komisija.

(2) Nezavisnu komisiju iz stava (1) ovog člana imenuje i razrješava Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

(3) Komisija se sastoji od pet članova od kojih je jedan predsjednik.

(4) Članovi Komisije se imenuju na period od 5 (pet) godina sa mogućnošću ponovnog izbora na još jedan mandat.

(5) Članovi Komisije trebaju biti stručnjaci ili poznavaoци iz pravne ili druge srodne oblasti, kao što su pravosuđe, uprava, penologija, socijalna zaštita, psihologija, pedagogija i slično.

(6) Komisija može vršiti vanjsko praćenje rada Zavoda samostalno ili zajedno sa inspektorskim ili drugim nadzornim organima, kao i saradnju sa međunarodnim i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Zakonom i odgovarajući međunarodnim dokumentima.

(7) U postupanju, shodno stavu (6) ovog člana, Komisija ima sva ovlaštenja koje ima i ovlašteno lice iz člana 40. i 42. ovog zakona.

(8) Komisija donosi poslovnik o svome radu.

(9) Komisija donosi godišnji izvještaj o svom radu i dostavlja ga Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i Ministarstvu pravde u cilju preuzimanja odgovarajućih radnji ili mjera u skladu sa zakonom.“

Član 4. (Novi član)

Iza člana 50. dodaje se novi član 50a, koji glasi:

„Član 50a.
(Biračko pravo)

(1) Upravnik Zavoda osigurava da lica lišena slobode budu u mogućnosti da ostvaruju svoje biračko pravo na izborima za nivoe vlasti u Bosni i Hercegovini, u mjeri u kojoj to pravo nije ograničeno Izbornim zakonom i Ustavom Bosne i Hercegovine.

(2) U cilju ostvarenja navedenog prava, upravnik Zavoda će kontaktirati nadležnu Izbornu komisiju u vezi načina, vremena ili drugih neophodnih radnji za provođenje procedure glasanja unutar Zavoda.“

Član 5.
(Novi član)

Iza člana 51. dodaje se novi član 51a. koji glasi:

„Član 51a.
(Žene)

(1) Uz odredbe ovog Zakona koje se odnose na lica lišena slobode, posebna pažnja posvećuje se potrebama žena, u smislu njihovih fizičkih, stručnih, socijalnih i psiholoških potreba prilikom donošenja odluka koje se tiču bilo kojeg aspekta njihovog boravka u Zavodu.

(2) Uprava Zavoda će nastojati da osigura da obim aktivnosti dostupan ženama lišenim slobode bude primjeren ulozi žene u savremenom društvu, te da bude uporediv obimu aktivnosti dostupnih muškarcima.

(3) Ženama se u pravilu omogućava porod izvan Zavoda ali ako dijete bude rođeno u Zavodu, Uprava Zavoda pruža svu potrebnu podršku, pomoć ili druge neophodne uslove.

(4) Kada je dijete rođeno u Zavodu, taj podatak ne smije biti upisan u rodni list kao mjesto rođenja.“

Član 6.
(Novi član)

Iza člana 52. dodaje se novi član 52a. koji glasi:

„ Član 52a.
(Pretraz prostorija, lica lišenih slobode, posjetilaca, službenih lica i oduzimanje predmeta)

(1) Ovlašteni zavodski službenik može obavljati pretraz i oduzeti imovinu u pogledu svih prostorija u kojima pritvorena ili zatvorena lica borave, rade iliprovode slobodno vrijeme, kao i lica lišenih slobode, posjetilaca i njihovih ličnih stvari i službenih lica.

(2) Pretraz prostorija i lica iz stava (1) ovog člana, vršit će se na način kojim će se otkriti i spriječiti svaki pokušaj bijega i sakrivanje krijumičarene robe uz poštivanje ljudskog dostojanstva lica nad kojima se vrši pretraz i stvari koje posjeduju.

(3) Lica nad kojima se vrši pretraz neće u toku pretresa biti ponižavane.

(4) Pretraz će vršiti samo ovlašteni zavodski službenici istog spola kao lica nad kojima se vrši pretraz.

(5) Pretres osjetljivih dijelova tijela može provesti samo ljekar ili ovlašteno medicinsko osoblje.

(6) Prilikom ulaska posjetilaca u zavod, ovlaštenu zavodski službenik može zahtijevati od tog lica da se podvrgne pretresu. Ukoliko se posjetilac ne želi podvrgnuti pretresu, ovlaštenu zavodski službenik će odbiti prijem u zavod, s tim da program sigurnosti mora odražavati ravnotežu u odnosu na privatnost posjetitelja ili njihovo službeno svojstvo u skladu sa zakonom ili drugim propisima.

(7) Ovlaštenu zavodski službenici mogu pretresati pripadnike zavodskog osoblja na zahtjev Upravnika zavoda, službenog lica kojeg on ovlasti u skladu sa zakonom ili na zahtjev drugog zakonom ovlaštenog organa.

(8) Način i situacije u kojima se vrši pretres odredit će se posebnim propisima koji regulišu način vršenja službe osiguranja u zavodu.“

Član 7. (Novi član)

Iza člana 59. dodaje se novi član 59a. koji glasi:

„Član 59a. (Odbijanje uzimanja hrane)

(1) Ako pritvorenik ili zatvorenik odbije da primi hranu, o tome se odmah obavještava upravnik Zavoda, sud koji vodi postupak i Ministarstvo pravde koje vrši nadzor nad izvršenjem mjere pritvora.

(2) Pritvorenik ili zatvorenik koji odbije da uzima hranu, smješta se po pravilu u stacionar, svakodnevno ga kontroliše ljekar i sve bitne promjene njegovog zdravstvenog stanja unosi u zdravstveni karton, o čemu redovno izvještava upravnika Zavoda.

(3) Ako uslijed odbijanja hrane budu ugrožene vitalne funkcije pritvorenika ili zatvorenika, o preduzimanju neophodnih medicinskih mjera, bez pristanka pritvorenika ili zatvorenika, odluku donosi ljekar ili stručni tim ljekara kada je to posebnim zakonom ili drugim propisom određeno.

(4) Stručni tim iz stava 3. ovog člana, formira zavodski ljekar uz saradnju i konsultacije sa upravnikom Zavoda i sudom koji vodi krivični postupak, ako posebnim zakonom ili drugim propisima nije drugačije određeno.

(5) Ukoliko je lice koje odbija hranu pritvorenik, o potrebi preduzimanja mjera iz stava 3. ovog člana, Zavod izvještava sud koji vodi krivični postupak i Ministarstvo pravde.

(6) U postupanju ljekara sa pritvorenicima ili zatvorenicima, koji štrajkuju glađu ljekari će osim propisa iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija uzimati u obzir propise iz oblasti zdravstva u Bosni i Hercegovini, kao i međunarodne standarde i propise u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama koje štrajkuju glađu.“

Član 8.
(Dopuna člana 60.)

U članu 60. (Pravo na zdravstvenu zaštitu) u stavu (3) iza riječi „Zavod“ dodaju se riječi:

„Osim troškova liječenja osumnjičenog, odnosno optuženog dok se nalazi u pritvoru, kao i troškova porođaja koji su nastali van Zavoda“.

Član 9.
(Izmjena člana 64.)

U članu 64. (Pristanak na medicinski tretman) u stavu (3) broj „107“ zamjenjuje se brojem „127“.

Član 10.
(Novi član)

Iza člana 64. dodaje se novi član 64a. koji glasi:

„Član 64a.
(Testiranje na zarazne bolesti ili psihoaktivna sredstva)

(1) U slučaju osnovane sumnje u postojanje zaraznih bolesti ili uzimanja opojnih droga ili psihoaktivnih sredstava moguće je od pritvorenika ili zatvorenika uzimati uzorke krvi mokraće u mjeri neophodnoj za ispitivanje prema pravilima medicinske struke, odnosno korištenje odgovarajućeg testa.

(2) Smještaj u posebnu prostoriju zbog sumnji na medicinska stanja iz stava (1) ovog člana, kao i testiranje na zarazne bolesti ili psihoaktivna sredstva primjenjuju se pod nadzorom ljekara.“

Član 11.
(Dopuna člana 67.)

(1) U članu 67. (Upotreba sredstava za ograničenje kretanja) iza stava (5), dodaje se novi stav (6) koji glasi:

„(6) Rokovi iz stava (3) i (4) ovog člana ne odnose se na osobe koje se sprovode na suđenje, na izdržavanje kazne zatvora ili mjere pritvora.“

Član 12.
(Dopuna člana 88.)

(1) U članu 88. (Disciplinski prekršaji) u stavu (3) iza tačke 13. dodaje se nova tačka 14. koja glasi:

„14. Nepoštivanje ili kršenje propisa o korištenju vanzavodskih pogodnosti, odnosno donesenih ili izdatih mjera nadzora, zabrane ili ograničenja.“

(2) Dosadašnje tačke 14. i 15. postaju tačke 15. i 16.

Član 13.
(Novi član)

Iza člana 100. Zakona dodaje se novi član 100a. koji glasi:

„Član 100a.
(Premještaj pritvorenika)

(1) Ako je u interesu vođenja krivičnog postupka ili ako to zahtijevaju sigurnosni razlozi, pritvorenik se može premjestiti iz jednog u drugi zavod ili na liječenje iz jedne zdravstvene ustanove u drugu zdravstvenu ustanovu, bilo kojeg od entiteta.

(2) Rješenje o premještanju pritvorenika iz stava 1. ovog člana, donosi sud koji vodi krivični postupak.

(3) Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana, pritvorenik može izjaviti žalbu vijeću suda u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

(4) Žalba na rješenje ne odgađa izvršenje rješenja.

(5) Rješenje vijeća suda je konačno.

(6) Prilikom premještanja iz jedne u drugu ustanovu, lice iz stava (1) ovog člana mora biti što manje izloženo javnosti i zaštićeno odgovarajućim mjerama od uvreda, znatiželje i publiciteta u bilo kojem obliku.“

Član 14.
(Izmjena člana 101.)

(1) U članu 101. (Smještaj u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji) riječi „kazne zatvora“, zamjenjuju se rječima: „mjere pritvora“.

Član 15.
(Novi članovi)

Iza člana 140. dodaju se novi članovi 140a., 140b., 140c. i 140d., koji glase:

„Član 140a.
(Procjena rizika)

(1) Prilikom prvog prijema, kao i prilikom odlučivanja o pogodnostima van zavoda, svaki zatvorenik treba biti procijenjen kako bi se ustanovilo:

a). veličina rizika za zajednicu u slučaju bijega zatvorenika

b). vjerovatnost da će takva osoba pokušati pobjeći ili sama ili uz vanjsku pomoć.

(2) Klasifikacija sigurnosti se treba neprestano ispitivati tokom cijelog vremena izdržavanja kazne zatvora i shodno procijenjenom stepenu rizika sigurnosnih uslova, donijeti odgovarajuću odluku o odobravanju ili ne odobravanju pogodnosti.

(3) Procjena rizika bjekstva – sigurnosnih uslova, najmanje uključuje:

- a) prijetnju javnosti-zajednici u slučaju da zatvorenik pobjegne
- b) prethodno ponašanje, pokušaj bjekstva, ranije lišenje slobode po potjernici
- c) pristup vanjskoj pomoći
- d) ranija osuđivanost
- e) lične i porodične prilike
- f) raniji boravak van područja BiH, sklonost stalnim putovanjima tj. kretanju iz mjesta u mjesto ili često mijenjanje mjesta prebivališta, odnosno boravišta
- g) lično učešće u ostvarivanju programa tretmana
- h) priroda krivičnog djela zbog kojeg je zatvorenik osuđen
- i) način, pobude i posljedice izvršenog krivičnog djela
- j) stav prema žrtvi
- k) dužina izrečene kazne zatvora
- l) moguća prijetnja drugim zatvorenicima
- m) kao i druge okolnosti koje mogu biti od značaja za procjenu sigurnosnog rizika.

Član 140b.

(Nadzor van obaveznog nadzora)

(1) Osim obaveznog nadzora, potreba za određivanjem mjera nadzora će se ocjenjivati i određivati prilikom svakog odobravanja pogodnosti.

(2) Nadležna služba zavoda dužna je pored procjene rizika i drugih okolnosti u skladu sa članom 140.a. ovog Zakona, prilikom odobravanja pogodnosti, pratiti ponašanje i tretman osuđenog lica i to redovno, organizirano uz sistemsko zapažanje i praćenje navedenih lica primjenom savremenih penoloških metoda, odnosno u skladu sa članom 18. Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvor i drugih mjera.

(3) Mjere nadzora mogu trajati dok postoji potreba, a najduže 15 dana do isteka kazne.

Član 140c.

(Mjere nadzora, zabrane i ograničenja)

(1) Zavodska uprava koristi nadzor kako bi mogla procijeniti opasnost koja prijeti od svakog zatvorenika, osigurati da svaki zatvorenik bude podvrgnut uslovima sigurnosti, a sve u cilju sprječavanja bjekstva zatvorenika i zaštite javnosti – javnog poretka, na način da nadzirani proces dovede do tačke sigurnog puštanja zatvorenika u zajednicu za vrijeme izdržavanja kazne zatvora i održavanja ravnoteže između programa sigurnosti i socijalne reintegracije.

(2) Nadzor podrazumijeva uvid u djelatnost i ponašanje zatvorenika koji se provodi redovno, organizovano i sistematski, primjenom mjera zabrane, obavještanja, oduzimanja nedozvoljenih predmeta, privremenim zadržavanjem isprava, praćenjem osoba, predmeta ili događaja, vizuelno ili putem tehničkih metoda i sredstava.

(3) Mjere zabrane koje se mogu odrediti prema zatvoreniku koji koristi pogodnosti van kruga zavoda su:

- a). zabrana napuštanja boravišta ili prebivališta i
- b). zabrana putovanja.

(4) U ostale mjere zabrane spadaju:

- a) zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja,
- b) zabrana boravka u blizini određenih objekata ili institucija,
- c) zabrana sastajanja s određenim licima,
- d) zabrana posjećivanja određene adrese ili adresa,
- e) zabrana promjene mjesta korištenja pogodnosti,
- f) zadržavanje isprave-privremeno, koje se mogu koristiti za prelazak državne granice i vozačke dozvole,
- g) zahtjev za povremeno javljanje policijskoj upravi ili drugom određenom državnim organu,
- h) zahtjev da period pogodnosti van zavoda prema zatvoreniku bude predmetom bliskog nadzora,
- i) zahtjev za prebivanjem na određenoj adresi,
- j) zahtjev da se bude na određenoj adresi u određeno vrijeme,
- k) ograničenja udaljenosti kretanja van sjedišta Zavoda.

(5) Upravnik zavoda uz korištenje pogodnosti može izreći mjere zabrane i ostale mjere zabrane, bilo zasebno ili zajedno, kao i traženje od nadležne policijske uprave ili drugog organa, povremeno ili stalno informisanje ili izvještaj o načinu ponašanja i korištenja pogodnosti od strane zatvorenika ili odrediti prilikom izlaska u grad ili drugo mjesto koje je od mjesta sjedišta zavoda udaljeno više od 5 kilometara, da zatvorenici mogu posjetiti takvo mjesto samo uz prethodno pismeno odobrenje upravnika u kojem mora biti navedeno takvo mjesto.

(6) U toku izdržavanja kazne, mjeru zabrane ili nadzora, određuje i ukida upravnik Zavoda, koji može osim mjera iz stava (3) i (4) ovog člana uključiti i druge mjere u skladu sa Pravilnikom.

(7) Protiv odluke upravnika iz stava (5) ovog člana, zatvorenik može uputiti predstavku ili drugi podnesak Ministarstvu pravde BiH, inspektoru zaduženom za nadzor rada zavoda, ili uputiti pritužbu Državnom ombudsmanu. Navedene podneske u cilju zaštite svojih prava zatvorenik može upućivati pojedinačno ili kumulativno po svom slobodnom izboru i redoslijedu bez ikakvih ograničenja.

Član 140d.

(Izvršavanje mjera zabrane)

(1) Mjere zabrane i ostale mjere zabrane naređene uz odobrenje o korištenju pogodnosti, izvršava nadležni policijski organ ili drugi određeni državni organ.

(2) Upravnik zavoda je dužan organima policije mjesta sjedišta zavoda i mjesta korištenja pogodnosti, osim obavijesti o svim zatvorenicima koji koriste pogodnosti na području njene nadležnosti dostaviti i sve pisane odluke o svim određenim mjerama zabrane, zahtjevima, kao i sve važne informacije koje mogu biti od značaja za pitanja sigurnosti i zaštite javnog poretka.

(3) Upravnik zavoda je dužan sve pisane odluke i informacije iz stava (2) ovog člana, dostaviti i drugom državnim organu, koji je određen za izvršenje mjera zabrane, određenog zahtjeva ili nadzora.“

Član 16.
(Izmjene i dopune člana 141.)

(1) U članu 141. (Ograničenja za odobravanja pogodnosti) u stavu (1) riječi „jednu polovinu“, zamjenjuju se riječima „tri petine“.

(2) U stavu (2) riječi „pet do deset godina“, zamjenjuju se riječima „osam do deset godina“, a riječi „jedne trećine“, zamjenjuju se riječima „jedne polovine“, a iza riječi „kazne zatvora“, na kraju stava, dodaje se zarez i nove riječi, koje glase „a za lica osuđena na kaznu zatvora od pet do osam godina zatvora, pogodnosti koje se koriste van kruga Zavoda, mogu se odobriti nakon izdržane jedne trećine kazne zatvora“.

(3) Iza stava (8) dodaje se novi stav (9), koji glasi:

„(9) Za vrijeme boravka na liječenju u zdravstvenoj ustanovi van zavoda, zatvoreniku se ne mogu odobravati vanzavodske pogodnosti“.

Član 17.
(Novi član)

Iza člana 157. dodaje se novi član 157a. koji glasi:

„Član 157a.
(Obavezni prijedlog upravnika za uslovni otpust)

(1) Upravnik Zavoda obavezno upućuje Komisiji po službenoj dužnosti, prijedloge za sve zatvorenike koji se mogu uzeti u razmatranje za uslovni otpust i to u roku od 30 dana prije datuma kada ističe dvije trećine od izrečene kazne i koji ispunjavaju predviđene zakonske uslove iz oblasti uslovnog otpusta.

(2) Prijedloge iz stava (1) ovog člana upravnik Zavoda će dostavljati Komisiji, po sadržaju, obimu i proceduri, shodno članu 157. ovog Zakona.“

Član 18.
(Izmjena člana 160.)

(1) U članu 160. (Žalba i ponovno podnošenje molbe) u stavu (2) riječ „privremeno“, zamjenjuje se rječju: „prijevremeno“.

Član 19.
(Novi član)

Iza člana 160. dodaje se novi član 160a. koji glasi:

„Član 160a.
(Nadležnost za rješavanje molbe za uslovni otpust)

U pogledu postupanja po molbi ili prijedlogu za rješavanje o uslovnom otpustu zatvorenika osuđenog od strane entitetskog suda ili Suda Brčko Distrikta BiH po osnovu zakona entiteta i Brčko Distrikta BiH, a koji izdržava kaznu zatvora ili je za vrijeme izdržavanja kazne premješten u zavod drugog entiteta, Brčko Distrikta BiH ili Zavoda BiH, nadležan je organ

entiteta ili Brčko Distrikta BiH na čijem području je sjedište suda koji je sudio u prvom stepenu i koji je izrekao prvostepenu presudu primjenom odgovarajućeg zakonskog propisa, ako posebnim zakonom nije posebno određeno.“

Član 20.
(Novi član)

Iza člana 164. dodaje se novi član 164a. koji glasi:

„Član 164a.
(Obavijest zavoda o potrebi pomoći nakon izvršenja kazne zatvora)

- (1) Osim pomoći po otpustu iz člana 164. ovog zakona, zavod je dužan da prije otpuštanja zatvorenika sa izdržavanja kazne zatvora ustanovi da li mu je i kakva pomoć potrebna nakon otpuštanja.
- (2) O potrebi i vrsti pomoći iz stava (1) ovog člana zavod će obavijestiti organ socijalne zaštite nadležan prema prebivalištu, odnosno boravištu otpuštenog lica, kao i drugu ustanovu ili pravno lice, odnosno odgovarajuću organizaciju ili udruženje, čiji djelokrug rada obuhvata pružane pomoći licima otpuštenim sa izdržavanja kazne zatvora.
- (3) Otpuštenom strancu plaćaju se troškovi prevoza do graničnog prelaza ako posebnim propisom nije drugačije određeno.“

Član 21.
(Novi članovi)

Iza člana 165. dodaju se novi članovi 165a. i 165b. koji glase:

„Član 165a.
(Obavijest zavoda o potrebi pomoći uslovno otpuštenom licu)

Prilikom otpuštanja iz zavoda uslovno otpuštenog lica zavod je, osim dostavljanja obavijesti organima iz člana 126. u vezi sa članom 165. ovog zakona, dužan ustanoviti da li mu je i kakva pomoć potrebna i u roku od tri dana od dana kada mu počinje teći uslovni otpust, obavijestiti organ socijalne zaštite nadležnom prema mjestu boravišta uslovno otpuštenog lica, kao i drugu ustanovu ili pravno lice, odnosno odgovarajuću organizaciju ili udruženje čiji djelokrug rada obuhvata pružanje pomoći licima otpuštenim sa izdržavanja kazne zatvora.

Član 165b.
(Otpuštanje zbog amnestije i pomilovanja)

- (1) U slučaju da se zatvorenik otpušta iz zavoda na osnovu Zakona o amnestiji, zavod je dužan da ga otpusti najkasnije 24 sata nakon prijema rješenja o amnestiji, ako Zakonom o amnestiji nije drugačije određeno.
- (2) U slučaju da se zatvorenik otpušta iz zavoda na osnovu odluke o pomilovanju, zavod je dužan da ga otpusti istog dana po prijemu odluke o pomilovanju, a najkasnije u roku od 24 sata.“

Član 22.
(Novi član)

Iza člana 168. dodaje se novi član 168a. koji glasi:

„Član 168a.
(Smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebno odjeljenje)

- (1) Maloljetno lice prema kojem je izrečena kazna zatvora od strane nadležnog suda bilo kojeg od entiteta ili Brčko Distrikta BiH, u slučaju nemogućnosti smještaja, provođenja savremenih odgojnih mjera i tretmana kao i izdržavanja maloljetničkog zatvora u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu ili u posebnom zavodu u entitetu u kome zatvoreno lice ima prebivalište ili boravište, Ministar pravde može donijeti odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu u drugom entitetu u Bosni i Hercegovini.
- (2) Molbu po osnovu razloga iz stava (1) ovog člana podnosi sud mjesta prebivališta ili boravišta nadležan za upućivanje smješta takvog lica, putem Ministarstva pravde entiteta ili Pravosudne komisije Brčko Distrikta BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za smještaj maloljetnika u zavod ili posebno odjeljenje drugog entiteta.
- (3) Na osnovu odluke ministra pravde Bosne i Hercegovine, sud mjesta prebivališta odnosno boravišta, upućuje lice prema kojem je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u odgovarajući zavod ili u posebno odjeljenje za maloljetnike u zavodu drugog entiteta.
- (4) Troškove smještaja snosi Ministarstvo pravde entiteta ili Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH koje je dalo pisanu saglasnost za smještaj takvog maloljetnika u odgovarajuće posebno odjeljenje odnosno zavod za maloljetnike drugog entiteta.“

Član 23.
(Prečišćeni tekst)

Ovlašćuje se Ustavno-pravna komisija Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Ustavno-pravna komisija Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine da utvrde prečišćeni tekst Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera u roku od 60 dana od dana objavljivanja ovog Zakona u „Službenom glasniku BiH“.

Član 24.
(Usklađivanje zakona)

Nadležni organi Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH uskladit će svoje zakone iz ove oblasti s ovim zakonom u roku od 90 dana.

Član 25.
(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“.

PSBiH broj: _____
Sarajevo, _____

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine
Bosne i Hercegovine

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine
Bosne i Hercegovine

O b r a z l o ž e n j e

**Zakona o izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju
krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera**

I – USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov sadržan je u slijedećim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine:

- U članu III, tačka 1.g) predviđeno je da je u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine provođenje međunarodnih i međuentitetskih politika i regulacija krivičnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom.

- U članu IV 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine kojim je regulisano da je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine nadležna za donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za obavljanje nadležnosti Skupštine prema Ustavu.

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Razlozi za donošenje izmjena i dopuna Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera je okolnost da je Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu dana 09.07.2007. godine donio Odluku kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, koja je objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj: 57/07 od 16.07.2007. godine, koja je usvojena kao Zakon Bosne i Hercegovine i objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj: 97/07 od 18.12.2007. godine.

Kao dodatni razlog za donošenje izmjena i dopuna Zakona su Evropska zatvorska pravila koja su objavljena kao Preporuka broj (2006) 2 Komiteta ministara zemljama članicama Vijeća Evrope u vezi sa zatvorskim pravilima koja su usvojena na sjednici održanoj dana 11.01.2006. godine i kojom Preporukom se zemljama članicama preporučuje da u izradi svojih zakonskih propisa i u praksi rukovode navedenim pravilima koje izražavaju evropske promjene u kazenoj politici, praksi kažnjavanja i upravljanje zatvorima.

Također, u praksi provođenja Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera pojavile su se određene dileme ili mogućnost za različita tumačenja pojedinih odredbi Zakona ili nepotpunost pojedinih normi, zbog kojih razloga su i predložene određene dopune ili izmjene, a sve u cilju potpunosti pravne norme pojašnjenja i daljeg pravilnog tumačenja propisa ovog Zakona, radi čega smatramo da je ovaj prijedlog opravdan i na Zakonu zasnovan.

III – OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH PRAVNIH RJEŠENJA

Član 1. (Prijem i uslovi za zavodskog službenika-pripravnika, organizacija obrazovanja, obuke, stručnog ispita, zapošljavanja bez svojstva pripravnika, praćenja i ocjene obuke pripravnika i nemogućnost nošenja oružja)

Članom 1. izmijenjenog i dopunjenog Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera iza člana 21. dodaju se novi članovi 21a, 21b, 21c, 21d, 21e i 21f koji regulišu uslove za prijem zavodskog službenika-pripravnika u službu osiguranja iz člana 26. Zakona u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH (u daljem tekstu Zavod), način prijema, organizovanje praktične obuke, polaganju stručnog ispita nakon pripravničkog staža. Također, navedena grupa članova ukazuje i na mogućnost direktnog prijema ovlaštenih zavodskih službenika bez svojstva pripravnika, ako je takvo lice radilo kao stražar u službi osiguranja u entitetskom kazneno-popravnom zavodu ili imalo svojstvo

sudskog policajca, policajca ili drugog odgovarajućeg službenika izjednačenog sa ovlaštenjima navedenih zvanja, s tim da je takvo lice dužno položiti stručni ispit iz dopunskih predmeta za zvanje ovlaštenog zavodskog službenika u roku od šest mjeseci od dana stupanja na rad. Pravilnikom i Programom polaganja stručnih ispita zavodskih službenika u zavodima BiH regulisana je mogućnost priznanja dijela ili cijelog položenog ispita u okviru iste struke ili u okviru drugih struka o čemu odlučuje ministar pravde shodno odredbama člana 27. do 35. navedenog Pravilnika („Službeni glasnik BiH“, broj: 56/05).

Iz prednjeg se može vidjeti da Zakon predviđa prijem ovlaštenih zavodskih službenika na direktan način, kao i osposobljavanjem i izgrađivanjem lica za vršenje takvog zvanja putem pripravničkog staža, što je u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima koji regulišu prijem službenika, odnosno uposlenika i pripravnika u institucijama Bosne i Hercegovine.

Isto tako BiH na državnom nivou tek uspostavlja stručni kadar iz oblasti zatvorskog sistema, zbog kojih razloga je u cilju stručnosti, kvaliteta, iskustva u radu neophodno imati primljene ovlaštene zavodske službenike sa prethodnim radnim iskustvom koji će istovremeno u budućem radu učestvovati u osposobljavanju novih kadrova iz oblasti zatvorskog sistema. Ovi zakonski propisi omogućavaju Bosni i Hercegovini da započne proces prijema pripravnika u oblasti izvršenja krivičnih sankcija, odnosno službe osiguranja u zavodima Bosne i Hercegovine i na taj način vrši pažljiv odabir budućeg osoblja za koja je predviđena praktična i stručna obuka, kako to predviđaju pozitivni zakonski propisi, kao i evropski standardi iz oblasti zatvorskog sistema.

Evropska zatvorska pravila predviđaju da se profesionalno zatvorsko osoblje treba imenovati na neodređeno vrijeme i imati status službenika, koji će pored općih uslova ispunjavati i posebne uslove, kao što su psihofizičke sposobnosti, odnosno zdravstvene sposobnosti, odgovarajući stepen školske spreme, kao i gornja granica životne dobi do koje se može određeno lice primiti u svojstvo zavodskog službenika – pripravnika. Nadalje, evropska pravila predviđaju prijem službenika na određeno vrijeme, tj. u svojstvu pripravnika kako bi se kroz prethodnu praktičnu i teoretsku obuku, provjeru znanja i druge osobine mogao izvršiti odabir zatvorskog osoblja koje će u budućnosti moći odgovoriti zahtjevima razvoja zatvorskog sistema.

Propise o načinu rada Komisije iz člana 21e. stava (1) i (2) ovog zakona, programu stručnog obrazovanja, organizaciji i uslovima provođenja praktične obuke zavodskog službenika - pripravnika donosi ministar pravde u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Zakon precizira način formiranja komisije koja vrši procjenu praktične obuke pripravnika, zatim način pristupa stručnom ispitu, kao i odredbe o prestanku rada u slučaju da navedene kategorije službenika uspješno nezavrše praktičnu obuku ili ne polože stručni ispit u kojim slučajevima im prestaje rad u Zavodu. Zakon na kraju članom 21f. reguliše da pripravnici ili lica koja se direktno primaju za ovlaštenog zavodskog službenika dok ne polože ispite iz praktične obuke i stručnog znanja ne smiju nositi oružje, što ukazuje i član 32. ovog zakona.

Član 2. (Dopuna člana 40. – Inspektori)

Članom 2. ovog zakona dopunjen je član 40. koji reguliše nadzor nad radom zavoda i određuje da Ministarstvo pravde takav nadzor vrši preko inspektora kao službenika s posebnim ovlaštenjima.

Dopune člana 40. ukazuju na odgovornost inspektora za pažljivu provjeru primjene odgovarajućih propisa koji se primjenjuju u svima zavodima u Bosne i Hercegovine, odnosno posebno propisa Bosne i Hercegovine, naglašavajući da je u izvršavanju navedenih zadataka inspektor nezavisan i preduzima radnje u okviru ovog zakona i drugih propisa. Također, dopune člana ukazuju da je Zavod dužan saradivati i pomagati inspektoru u ispunjavanju

zakonskih ovlaštenja i obaveza. Navedeni stav (6) je koncipiran imajući u vidu obaveze koje proizilaze za Bosnu i Hercegovinu iz člana 10. i 11. Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka koji navode obavezu svake države da se brine da se njeno službeno osoblje za primjenu zakona upozna i informiše o zabranama, kao i da svaka država obavlja sistematski nadzor nad pravilima, uputama, metodama i praksom u vezi s čuvanjem pritvorenih ili zatvorenih lica. Ovaj stav naglašava saradnju između svih organa zaduženih za oblast izvršenja krivičnih sankcija, što posebno naglašava i traži Evropski komitet (CPT) u svojim izvještajima, pa se veći stepen međusobne saradnje, dogovaranja i informisanja i dodatno iskazuje ovim stavom, kada se ima u vidu konkretni poslovi i zadaci vezani za nadzor nad radom zavoda i posebno stepenom ostvarivanja ljudskih prava zatvorenika ili pritvorenika.

Evropski standardi iz oblasti zatvorskog sistema i Vijeće Evrope posebno insistiraju na adekvatnim ovlaštenjima inspekcije zbog njenog značaja u nadgledanju i monitoringu zatvora u kom pravcu su izdali i smjernice, navodeći da inspekcija zbog svog značaja predstavlja istovremeno i integralni dio sistema za zaštitu osoba koje su lišene slobode, posebno u obezbjeđivanju poštivanja ljudskih prava, uspostavljanja djelotvornih mehanizama za zaštitu sa svim drugim ovlaštenjima koja prate rad inspekcije, zahtijevajući da države članice Vijeća Evrope treba da stvaraju takvu inspekciju u kojoj će inspektori biti visoki stručnjaci iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, sa ovlaštenjima nadzora, zatim naređivanja upravnih mjera, posebno za preduzimanje odgovarajućih upravnih radnji ili njihovih zabrana, prenošenja pozitivnih iskustava ili međunarodnih standarda, naređivanja preventivnih mjera i posebno praćenje ostvarivanja ljudskih prava i zaštite takvih prava vodeći se osnovnim principima sadržanim u zakonu i međunarodnim dokumentima.

Stav (7) navedenog člana upućuje na međusobnu saradnju u oblasti nadzora na šta ukazuje i Zakon u svom članu 10. kao i članom 31. do 33. Zakona o upravi BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 32/02). Evropska pravila iz oblasti zatvorskog sistema sugerišu međusobnu saradnju i koordinaciju između organa inspekcije s naglaskom za takvu inicijativu i saradnju od strane nadležnih organa sa nivoa Bosne i Hercegovine, smatrajući navedenu saradnju veoma bitnom iz razloga što nadzor osigurava jednake standarde u sistemu izvršenja pritvora i kazne zatvora, kao i prenošenja pozitivnih iskustava, analiziranja i proučavanja rada zavoda posebno iz oblasti tretmana, zbog kojih razloga se stavom (7) ovog člana i posebno naglašava međusobna saradnja iz oblasti inspeksijskog nadzora.

Član 3. (Član 41a. - Nezavisna komisija)

Preporuka (2006) 2 Komiteta ministara zemljama članicama u vezi sa zatvorskim pravilima usvojena na sjednici održanoj 11.01.2006. godine sugerišu zemljama članicama Vijeća Evrope da u svoja zakonske propise ugrade i odredbe „Nezavisnog praćenja“ na koje ukazuju odredbe člana 93.1. i 93.2. navedene Preporuke. Cilj navedene Preporuke da osim inspekcije koju će u zavodima provoditi nadležno tijelo ministarstva, odnosno lica sa posebnim ovlaštenjima, da se u cilju postizanja što većih standarda u pogledu poštivanja ljudskih prava, postupanja sa licima i uslovima njihovog boravka u zavodima, formira i osnuje Nezavisna komisija, koja bi pratila razvoj navedenih standarda.

Navedena komisija ima nadležnost da samostalno vrši vanjsko praćenje Zavoda ili zajedno sa inspektorima Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine ili drugim nadzornim organima i u tom svojstvu ima ovlaštenja koja pripadaju ovlaštenim licima, inspektorima iz

člana 40. i 42. ovog zakona. Iz navedenih razloga Komisija je ovlaštena sačiniti izvještaj i dostaviti ga nadležnim ministarstvima pravde i upravniku Zavoda.

Također, navedeni član određuje način imenovanja, razrješenja, kao i broj članova Komisije, njihov mandat, stručne kvalifikacije i donošenje poslovnika o svom radu i godišnjem izvještaju, što će biti od velikog značaja i podizanja standarda poštivanja ljudskih prava pritvorenika i zatvorenika, visokog nivoa profesionalnog postupanja zavodskih službenika, njihovog stalnog usavršavanja, obrazovanja i preuzimanja novih zatvorskih vještina koje predstavljaju posljednju evropsku praksu iz oblasti zatvorskih pravila.

Isto tako, konkretni uslovi boravka, stanje zatvora, posebno adekvatnost odgovarajućeg prostora, standarda smještaja sa svim pratećim sadržajima u zavodima ukazat će na potrebu za usklađivanjem takvih uslova u skladu sa minimalnim evropskim standardima i pravilima.

Rad Nezavisne komisije će omogućiti da se na brži i efikasniji način obezbijede neophodna finansijska sredstva za sanaciju, adaptaciju, dogradnju ili izgradnju novih objekata u sklopu reforme zatvorskog sistema koja treba da prati reformu sudstva i tužilaštva i u svom sadržaju kompatibilna sa novim krivičnim sankcijama, standardima i novim metodama izvršavanja krivičnih sankcija.

U slučajevima eventualnih nemira, pobuna ili štrajkova u zatvorima, nadzor Nezavisne komisije će doprinijeti objektivnijem informisanju javnosti i nadležnih organa o takvim pojavama, njihovim uzrocima i načinima njihovog rješavanja, što će onemogućiti neosnovane pritiske zatvorske populacije u traženju prava suprotno zakonskim propisima ili posrednim političkim miješanjem u rad zatvorskog sistema.

Član 4. (Član 50a. - Biračko pravo)

Navedenim Zakonom dodaje se novi član 50a. kojim se reguliše pravo lica lišenih slobode da ostvaruje svoje biračko pravo na izborima za nivoe vlasti u Bosni i Hercegovini, kako je to regulisano Izbornim zakonom i Ustavom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 32/07, 33/08 i 37/08). Obaveza za ugrađivanje navedenog člana proizilazi iz Evropskih zatvorskih pravila, odnosno Preporuke broj (2006) 2 Vijeća Evrope od 11.01.2006. godine u kojoj je u odjeljku koji reguliše „kontakt s vanjskim svijetom“, tačnije u tački 24.11., između ostalog, navedeno „zatvorski organi će zatvorenicima osigurati mogućnost učešća na izborima u mjeri u kojoj to pravo nije ograničeno domaćim zakonskim propisima“. Iz navedenih razloga dodavanjem novog člana 50a., Bosna i Hercegovina omogućava licima lišenim slobode koja se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora da koriste svoje biračko pravo, odnosno pravo glasa i da kao građani učestvuju u demokratskim izborima za nivoe vlasti u Bosni i Hercegovini. Smatra se da ovo pravo posredno utiče na moralni integritet ličnosti i poštivanje ljudskog dostojanstva za navedene kategorije lica, što sve doprinosi da navedene kategorije lica kroz sistem savremenih odgojnih mjera usvoje društveno prihvatljive vrijednosti s ciljem lakšeg uključivanja u uslove života na slobodi i da se ponašaju u skladu sa Zakonom i ispunjavaju prava i dužnosti građanina.

Član 5. (Član 51a – Žene)

Obaveza za ugradnju člana 51a. također, proizilazi iz Evropskih zatvorskih pravila, odnosno Preporuke broj (2006) 2 Vijeća Evrope od 11.01.2006. godine (Pravilo 34.1., 34.2. i 34.3.), koja nastoje naglasiti posebnu osjetljivost i posebnu potrebu koju imaju ženska lica prilikom boravka u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora, kao i istaći posebna pažnja uslovima u kojima borave zatvorenice uz osiguranje novih aktivnosti koje bi bile primjerene ulozi žene u savremenom društvu, kao i minimum uslova koji se trebaju osigurati u slučaju

eventualnog porodiljstva, a detaljnija i dodatna pravila će se odrediti podzakonskim aktima i u skladu sa uputama i odlukama upravnika Zavoda. Posebna, opća odredba o ženama, želi ukazati na osjetljiv i specifičan položaj žene u zatvorima, naročito zbog posljedica koje ostaju za porodicu, odnosno malodobnu djecu, zatim posebnih zdravstvenih potreba, odvojenog smještaja, sigurnosti, jednakim pristupom aktivnostima i drugim pravima što zahtjeva posebno razmatranje i tretman prema ženskim licima.

Član 6. (Novi član 52a. – Pretres prostorija, lica lišenih slobode, posjetilaca, službenih lica i oduzimanje predmeta)

Pretres osoba, prostorija i stvari vrši se da bi se ispunila 3 (tri) zahtjeva, kako bi zatvorski sistem bio siguran, a to su:

- sigurnost,
- kontrola,
- pravda.

Sigurnost se odnosi na obavezu zavodske službe da sa pritvorenima ili zatvorenima postupa na čovječan i pošten način i da ih priprema za njihov povratak u zajednicu.

Zavodska uprava bi morala biti sposobna procijeniti opasnost koja prijete od svakog zatvorenika ili pritvorenika ponaosob kako bi mogla osigurati da lica lišena slobode budu podvrgnuta uslovima sigurnosti.

Pretres-pretraga je potreban, kako lica lišena slobode ne bi nosila sa sobom stvari koje se mogu koristiti za vrijeme pokušaja bijega ili za ozlijeđivanje drugih ili sebe samih kao i stvari koje nisu dozvoljene, kao što su droga ili druge nedozvoljene toksikomanije. Posebnim propisima određuju se vrste i način pretresa kao i situacije i uslovi u kojima se vrše minimalno određeni pretresi, kao što su: pretres prilikom prijema i otpusta iz zavoda, odlaska i vraćanja sa rada ili medicinskog pregleda, izlaska van kruga zavoda, odobravanja pogodnosti, sprovođenja i slično.

Norma kao opšta samo navodi osnovne principe kao što su osiguranje dostojanstva ličnosti, zabrane primjene metoda pretresa koji dovode do ponižavanja, zatim zahtjev da pretraga-pretres obavlja osoba istog spola, sti da će se unutrašnja pretraga tijela lica lišenih slobode regulisati posebnim propisima.

U cilju potpune sigurnosti zatvorskog sistema dozvoljen je pretres posjetilaca, s tim da takve procedure koje se određuju posebnim propisima, moraju prepoznati činjenicu da posjetioci nisu zatvorenici i da obaveza zaštite sigurnosti zatvora mora biti uravnotežena sa pravom posjetilaca na njihovu vlastitu privatnost ili njihovo službeno svojstvo u skladu sa zakonom ili drugim propisom, s tim da ipak prednost ima sigurnost zavoda.

Takve procedure moraju imati razumjevanje za potrebe djece, žena i drugih ranjivih skupina.

Isto tako, i osoblje zavoda, također može predstavljati prijetnju sigurnosti, zbog kojih razloga je dozvoljen i njihov pretres po nalogu Upravnika ili ovlaštenog rukovodećeg službenika u cilju onemogućavanja posebno krijumčarenja, sakrivanja ili korištenja zabranjenih stvari, robe ili drugih sličnih nezakonitih predmeta.

Ovakvi postupci će posebno umanjiti pritisak zatvorenika ka osoblju zavoda, da mu donese zabranjene stvari u zavod. Sve ovo će uticati na zavodsko osoblje koje se brine da selica lišena slobode održavaju u aktivnostima na pozitivan način uz redovan kontakt između

osoblja i zatvorenika u skladu sa zakonom ili posebnim propisom i tako u ranoj fazi prepoznati i otkloniti bilo kakvu prijetnju sigurnosti.

To sve zahtjeva stručno i dobro obučeno osoblje koje će biti sposobno uz poštovanje ljudskih prava ili bez primjene bilo kakvih mjera ponižavanja, u skladu sa međunarodnim standardima zadržati visok stepen sigurnosti u funkcionisanju zavoda. Ova posebna mjera smatra se dozvoljenim organima vlasti i sa aspekta Evropske povelje o ljudskim pravima iz razloga što se radi o mjeri koja je neophodna u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, sprečavanja nereda ili sprečavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih s tim da prilikom pretresa treba voditi računa da se legitimni cilj pretresa postigne uz puno respektovanje principa“ srazmjernosti“ i to između sigurnosti zavoda i ljudskih prava lica lišenih slobode.

Član 7. (Odbijanje uzimanja hrane – član 59a.)

Pozitivni zakonski propisi iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija sadrže Evropske standarde u pogledu zdravstvene zaštite pritvorenika i zatvorenika, pružanja medicinske pomoći i posebno o dužnostima ljekara kada su licima lišenim slobode ugrožene vitalne funkcije ili doveden u opasnost život uslijed odbijanja uzimanja hrane. U tom pravcu ovo ministarstvo je uskladilo podzakonske akte, pa je regulišući tu oblast „štrajk glađu“ izvršilo izmjene i dopune Pravilnika o kućnom redu, i to člana 45. koji je objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj: 39/07, gdje je posebno u stavu 6. navedenog člana istaknuto „u postupanju ljekara sa pritvorenicima ili zatvorenicima koji štrajkuju glađu ljekari će osim propisa iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija uzimati u obzir propise iz oblasti zdravstva u Bosni i Hercegovini, kao i međunarodne standarde i propise u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama koje štrajkuju glađu“.

Također, Pravilnik o kućnom redu u odjeljku „Ishrana pritvorenika i osuđenih lica“ sadrži u članu 45. odredbu o kategoriji ovih lica koja odbiju da prime hranu i u tom pravcu obaveze upravnika Zavoda da o tim okolnostima obavijesti sud koji vodi krivični postupak i Ministarstvo pravde BiH, uz dalju proceduru koja proizilazi iz odredbi o zdravstvenoj zaštiti takvih lica, gdje je predviđeno da se u takvim okolnostima njihovo zdravstveno stanje kontroliše svaki dan i evidentira u zdravstveni karton, o čemu se redovno izvještava upravnik Zavoda (Evropska zatvorska pravila – zdravstvena zaštita, Pravilo 39 do 48)

Obzirom da međunarodni standardi „odbijanje uzimanja hrane“ smatraju važnim pitanjem koje zadire, ne samo u oblast ljudskih prava pritvorenika i zatvorenika, već i u oblast zdravstvene zaštite, sugerišu da se takvo pitanje općom normom reguliše i u Zakonu bez obzira što će ta pitanja biti detaljnije razrađena i u podzakonskim aktima, pa izvršavajući navedenu obavezu ovim izmjenama i dopunama Zakona se i ugrađuje navedeni član koji je već razrađen u podzakonskim aktima na državnom nivou i u posebno objavljenom Uputstvu o principima u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama lišenim slobode koje štrajkuju glađu, objavljenom u „Službenom glasniku BiH, broj: 28/08 od 07.04.2008. godine što je u skladu sa preporukom Vijeća Evrope broj R (98) 7. i Malteške deklaracije – Svjetskog udruženja ljekara u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama lišenim slobode koje štrajkuju glađu iz 2006. godine.

U ovim odredbama je predviđeno da, ako uslijed odbijanja hrane budu ugroženi vitalne funkcije pritvorenika ili zatvorenika, tada o preduzimanju neophodnih medicinskih mjera, bez njihovog pristanka, donosi ljekar koji može u skladu sa postojećim zakonskim propisima iz oblasti zdravstva zatražiti formiranje stručnog tima ljekara u pogledu

nadgledanja ili davanja savjeta ljekaru prilikom preduzimanja odgovarajućih medicinskih mjera ili primjene odgovarajuće medicinske terapije.

U slučaju težeg zdravstvenog stanja, kada je takvom licu neophodna zdravstvena usluga van kruga zavoda, a posebno kada se radi o pritvorenicima, upravnik zavoda bez pisane saglasnosti suda pred kojim se vodi krivični postupak ne može takvo lice uputiti samostalno u zdravstvenu ustanovu van kruga zavoda.

Prema Malteškoj deklaraciji, koja je opće prihvaćena na nivou cjelokupne penološke međunarodne prakse, „pod štrajkom glađu pritvorenih ili osuđenih lica podrazumijeva se situacija kada ta kategorija lica odbija uzimanje hrane kao vid protesta ili zahtjeva“.

Dosadašnja međunarodna penološka praksa je pokazala da, kada navedene kategorije lica iskoriste sva pravna sredstva za zaštitu svojih prava predviđenih zakonom ili drugim propisom, štrajk glađu koriste uglavnom kao sredstvo pritiska na organe vlasti ili skretanja veće pažnje javnosti da bi se neki zahtjev riješio izvan propisane procedure ili da bi se u legalnoj proceduri donijela odluka za koju pritvorenici ili zatvorenici misle da je jedino ispravna.

U navedenim okolnostima ljekar vidi svoju ulogu ne kao ulogu nekoga ko pokušava ubijediti štrajkača da odustane, nego kao nekoga ko štrajkaču daje tačne informacije o mogućim posljedicama njegovih postupaka, savjetuje ga i pomaže mu u donošenju vlastite odluke na osnovu tačnih informacija, poštujući princip pozitivne obaveze države da se preduzmu efikasni koraci kada postoji predvidljiv i neizbježan rizik po život osobe, koja je u nadležnosti državnih organa vlasti a posebno kada je ta osoba lišena slobode i podvrgnuta uslovima koje nameće domaći Zakon.

Član 8. (Dopuna člana 60. – Pravo na zdravstvenu zaštitu)

Zbog različitog tumačenja stava (3) člana 60. navedenog Zakona pojavile su se dileme ko snosi troškove liječenja osumnjičenog, odnosno optuženog, kada se nalazi na liječenju u medicinskoj ustanovi van Zavoda. U vezi prednjih dilema ministar pravde Bosne i Hercegovine davao je svoja mišljenja od 05.12.2005. godine i 07.02.2006. godine, kojima je ukazao da takve vrste troškova isplaćuje Sud, odnosno Tužilaštvo Bosne i Hercegovine u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku BiH i Odlukom o naknadi troškova krivičnog postupka prema ZKP BiH. Praksa finansijskog evidentiranja i isplate takvih troškova ukazala je da je adekvatnije dopuniti stav (3) člana 60. u cilju daljeg pravilnog određivanja nadležnog organa za snošenje navedenih troškova i sigurne pravne prakse u radu sudova u pogledu određivanja troškova krivičnog postupka, nego imati pravni stav na nivou mišljenja.

U daljem objašnjenju ukazat ćemo na relevantne odredbe ZKP BiH, koje regulišu troškove krivičnog postupka i Odluke o naknadi troškova krivičnog postupka prema ZKP BiH i važeće sudske prakse koja nedvosmisleno ukazuje na opravdanost predložene dopune stava (3) člana 60, kako slijedi:

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 3/03) u članu 185. reguliše pitanje troškova krivičnog postupka, od njegovog pokretanja, do njegovog završetka.

Stav (2) člana 185. glasi:

Troškovi krivičnog postupka obuhvataju:

- a) troškove za svjedoke, vještake, tumače i stručna lica i troškove uviđaja.
- b) podvozne troškove osumnjičenog, odnosno optuženog,
- c) izdatke za dovođenje osumnjičenog, odnosno optuženog ili lica lišenog slobode,
- d) podvozne i putne troškove službenih lica,
- e) **troškove liječenja osumnjičenog, odnosno optuženog dok se nalazi u pritvoru, kao i troškove porođaja, osim troškova koji se isplaćuju iz Fonda zdravstvenog osiguranja**

- f) troškove tehničkog pregleda vozila, analize krvi i prevoza leša do mjesta obdukcije
- g) paušalni iznos,
- h) nagradu i nužne izdatke branioca
- i) nužne izdatke oštećenog i njegovog zakonskog zastupnika.

Stav (4) člana 185. glasi:

Troškovi iz stava (2) tačka a) do f) ovog člana i nužni izdaci postavljenog branioca isplaćuju se unaprijed iz sredstava Tužilaštva, odnosno Suda, a naplaćuju se kasnije od lica koja su dužna da ih naknade po odredbama ovog Zakona. Organ koji vodi krivični postupak dužan je da sve troškove koji su unaprijed uplaćeni unese u popis koji se prilaže spisu.

Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“ broj: 13/05 – u daljem tekstu: Zakon), u članu 60. reguliše oblast zdravstvene zaštite, ali pravilnim tumačenjem navedenog člana, dolazi se do zaključka da zavod plaća troškove liječenja pritvorenika u pogledu medicinskih usluga koje su pružene unutar zavoda. U tom pravcu Zakon misli na ljekarske preglede izvršene unutar zavoda na hospitalizaciju izvršenu unutar zavoda, što znači da pritvorska jedinica, koja unutar zavoda ima ambulantnu sobu i u istu smješta pritvorenika snosi troškove takvog liječenja kao troškove stomatoloških usluga izvršenih unutar zavoda a koje su hitne i koje se ne mogu odgoditi bez opasnosti po zdravlje snosi zavod, a sve druge stomatološke usluge snosi lice (pritvorenik) koji zahtjeva takve usluge.

U tom pogledu i sudska praksa je nedvosmislena i prema usvojenom stanovištu „troškovi krivičnog postupka su troškovi liječenja okrivljenog dok je u pritvoru i troškovi porođaja osobe lišene slobode i koji se troškovi unaprijed isplaćuju iz budžetskih sredstava suda, osim onih troškova medicinskih usluga koje su pružene u ustanovi u kojoj boravi osoba lišena slobode.“

Sudska praksa, dalje konstatuje da „ako je pritvorena osoba bila na liječenju van zavodske ustanove, takve troškove unaprijed isplaćuje sud ali se ti troškovi naknadno naplaćuju od organa koji je po propisima dužan izvršiti takvu isplatu. Ako pritvorenik ima zdravstveno osiguranje takvi troškovi će se refundirati po propisima Zakona o zdravstvenom osiguranju.“

Na takav stav ukazuju i stavovi Vrhovnog suda Srbije i Vrhovnog suda Jugoslavije (VSJ – KZ 90/66), kako slijedi:

„Troškovi liječenja okrivljenog za vrijeme dok se nalazi u pritvoru, kao i troškovi porođaja, obuhvataju samo one troškove koje sud isplati zdravstvenoj ustanovi a ne i troškove medicinskih usluga koje se pružaju od osoblja zaposlenog u ustanovi u koju se smještaju lica za vrijeme dok se nalazi u pritvoru.“ (Pravni stav Vrhovnog suda Srbije)

Krivični postupak se vodi u javnom interesu a tok postupka ne bi bio moguć, ako troškovi ne bi bili isplaćeni unaprijed iz razloga što zdravstvene ustanove nisu organi koji

učestvuju u krivičnom postupku da bi o svom trošku učestvovali u ovim radnjama (troškovima liječenja).

Na to ukazuje i član 185. Zakona o krivičnom postupku koji u stavu 4. ukazuje da troškove liječenja osumnjičenog odnosno optuženog dok se nalazi u pritvoru, kao i troškove porođaja predstavljaju troškove koji se unaprijed isplaćuju iz sredstava Tužilaštva odnosno Suda a naplaćuju se kasnije od osoba koje su dužne da ih naknade po odredbama ovog Zakona.

Materijalni osnov predstavlja Krivični zakon BiH i Zakon o krivičnom postupku BiH i zato Zakon koji reguliše izvršenje krivičnih sankcija je provedbeni zakon i isti kao takav mora pratiti norme materijalnih propisa i sa njima mora biti usaglašen, a što se može neosporno sagledati posmatrajući član 185. ZKP BiH i član 60. Zakona, koji su međusobno usaglašeni i komplementarni.

Na osnovanost navedenog prijedloga i datog obrazloženja ukazuje i Odluka o naknadi troškova krivičnog postupka prema Zakonu o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 44/05 od 05. jula 2005. godine), koja predstavlja provedbeni akt Zakona o krivičnom postupku BiH i koja u svom članu 2. potvrđuje obavezu Suda u pogledu snošenja troškova liječenja osumnjičenog, gdje se posebno navodi da to predstavljaju nužni izdaci koji se isplaćuju iz sredstava suda i time dodatno ukazuje na cilj samog Zakona o krivičnom postupku BiH i Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, odnosno, stvaraoća norme zbog čega se navedeni prijedlog ukazuje u potpunosti opravdanim i osnovanim.

Član 9. (Izmjene člana 64. – Pristanak na medicinski tretman)

U članu 64. u stavu (3) broj „107“ zamijenjen je brojem „127“ iz razloga što se radi o tehničkoj grešci, imajući u vidu da član 64. reguliše pristanak na medicinski tretman, a stav (3) tog člana reguliše postupak prema pritvoreniku ili zatvoreniku u slučaju mentalne bolesti koje neposredno razrađuju članovi 101. (smještaj pritvorenika u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji) i 127. i koji reguliše smještaj zatvorenika u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji, pa je iz tih razloga trebalo izvršiti gore istaknutu tehničku izmjenu člana 64.

Član 10. (Novi član – Testiranje na zarazne bolesti ili psihoaktivna sredstva)

Član 64a. ugrađuje posebnu mjeru specifičnog medicinskog karaktera. Osnova primjene navedene mjere je sprečavanje opasnosti kada su u pitanju život i zdravlje pritvorenika i zatvorenika. U slučaju osnovane sumnje u postojanje zarazne bolesti ili uzimanje opojnih droga, odnosno psihoaktivnih sredstava od strane za to ovlaštenog medicinskog osoblja, moguće je od pritvorenika ili zatvorenika uzimati uzorke krvi i mokraće u mjeri neophodnoj za ispitivanje njihovog zdravstvenog stanja, prema pravilima medicinske struke, odnosno korištenje odgovarajućeg testa.

Stavom (2) navedenog člana garantuje se pravo na potpunu zaštitu zdravlja i njihov smještaj u posebnu prostoriju, čime se posredno zaštićuje i zdravlje drugih pritvorenika i zatvorenika, odnosno tako spriječi da se drugim osobama lišenim slobode naruši ili ugrozi tjelesno ili duševno zdravlje, odnosno život (Evropsko zatvorsko pravilo-Pravilo 42.1., 42.2. i 42.3.).

Zbog navedenih razloga ova mjera se primjenjuje tek po prethodno pribavljenom mišljenju ljekara, nakon čega ljekar nadzire postupak, način i uslove primjene ove posebne mjere kako je to navedeno u ovoj zakonskoj odredbi.

Član 11. (Dopuna člana 67. – Upotreba sredstava za ograničavanje kretanja)

Član 67. Zakona reguliše pitanja upotrebe sredstava za ograničavanje kretanja, kao što su: lisice, kaiševi, odjeća i koja sredstva se koriste za sprečavanje bijega, za vrijeme sprovođenja, zaštite samopovređivanja i napada na druga lica ili uništavanja imovine.

Zbog poštovanja ljudskog dostojanstva i čovječnog postupanja, u navedenim okolnostima, ljekar svaka 3 (tri) sata treba pregledati zdravstveno stanje takvog lica, s tim da će Upravnik nakon prijema izvještaja od strane ljekara, svakih sat vremena ispitivati opravdanost dalje upotrebe sredstava za ograničenje kretanja pritvorenog ili zatvorenog lica.

Navedeni rokovi iz stava (3) i (4) člana 67. ne računaju se i ne odnose se na lica koja se sprovode na suđenja, na izdržavanje kazne ili mjere pritvra, iz razloga što se radi o redonoj sigurnosnoj mjeri koja se primjenjuje u cilju sigurnog izvođenja i vraćanja u odgovarajuću ustanovu zatvorenika ili pritvorenika čija dužina zavisi od dužine trajanja radnje koja se izvršava i kao takva ne sadrži elemente medicinskog tretmana.

Predmetna dopuna je urađena u cilju otklanjanja mogućih nejasnoća ili pogrešnog tumačenja cilja i smisla navedenog člana, i naglašavanja da kada se radi o radnjama iz stava (6), da se radi o postupcima sprovođenja koji predstavljaju isključivo sigurnosno-tehničku mjeru a ne mjeru koja u sebi ima elemente medicinske prinude.

Član 12. (Dopuna člana 88. – Disciplinski prekršaji)

U članu 10. izmjena i dopuna ovog Zakona izvršena je dopuna člana 88. koji reguliše disciplinske prekršaje, odnosno ponašanja koja su suprotna Zakonu, Kućnom redu i narednjima službenih lica Zavoda i koja ponašanja prema Zakonu predstavljaju disciplinski prekršaj u povodu kojeg se pokreće disciplinski postupak, utvrđuje disciplinska odgovornost i izriču disciplinske sankcije. Odlukom Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu o izmjenama i dopunama ovog Zakona dopunjen je član 140. novim stavom (2) koji je odredio „da se pogodnost“ za zatvorenika prilikom njegovog korištenja van Zavoda može odobriti sa ili bez nadzora, s tim što je istovremeno odredio i prema kojim kategorijama osoba i kojim krivičnim djelima se taj nadzor obavezno određuje. Iz tih razloga upravnik Zavoda će u praksi izdavati pisane odluke u pogledu mjera nadzora, mjera zabrane ili ograničenja čije nepoštivanje od strane zatvorenika povlači disciplinsku odgovornost. U konkretnom slučaju radi se o pisanim aktima, naredbama, zabranama ili ograničenjima koja se prvi put u praksi donose od strane uprave Zavoda zbog kojih razloga je bilo nužno da se kršenje ili nepoštivanje takvih propisa od strane zatvorenika sankcioniše kao disciplinski prekršaj i posebnom tačkom uključi u skupna i pojedinačna ponašanja koja predstavljaju disciplinski prekršaj u skladu sa Zakonom.

Član 13. (Novi član – Premještaj pritvorenika)

Članom 100. ovog zakona regulisano je da se pritvorena osoba može privremeno izvoditi iz Zavoda samo po nalogu krivičnog odjeljenja Suda. Zakon nije sadržavao posebnu odredbu koja bi ukazivala na proceduru privremenog izvođenja ili premještaja pritvorenika, zbog kojih razloga je bilo neophodno postojeći zakon dopuniti novim članom 100a koji bi regulisao premještaj pritvorenika iz razloga navedenih u Zakonu iz zavoda jednog entiteta u zavod drugog entiteta ili iz jedne zdravstvene ustanove u drugu zdravstvenu ustanovu bilo kojeg od entiteta. Član predviđa da takvo rješenje donosi Sud i da pritvorenik na isto ima pravo izjaviti žalbu o kojoj odlučuje Vijeće suda, što znači da Zakon i u postupku premještaja pritvorenika predviđa dvostепенost, što je u skladu sa evropskim zatvorskim standardima.

Član 100a. je ukazao na nadležnost i ovlaštenje Suda BiH, da iz razloga interesa vođenja krivičnog postupka ili razloga sigurnosti pritvorenika, mogu premjestiti ne samo iz jednog zavoda u drugi već i na liječenje iz jedne zdravstvene ustanove u drugu zdravstvenu ustanovu bilo kojeg od entiteta, čime se potvrđuju

načelni principi Zakona da je premještaj pritvorenika u nadležnosti Suda BiH, a premještaj zatvorenika u nadležnosti Ministarstva pravde BiH.

Mjera pritvora predstavlja mjeru obezbjeđenja prisustva osumnjičenog, kao i uspješnog vođenja krivičnog postupka. Određivanje, produženje, kontrola, ukidanje pritvora ili premještaj pritvorenika je u nadležnosti Suda. Zbog navedenih razloga Sud je ovlašten, ne samo izvršiti premještaj pritvorenika u drugi zavod, već ima pravo izvršiti premještaj i u drugu zdravstvenu ustanovu, bilo kojeg od entiteta, a sve u interesu vođenja krivičnog postupka ili razloga sigurnosti u koje mjere spada i fizičko obezbjeđenje pritvorenika prilikom liječenja.

Ovo novo ovlaštenje Suda će štiti interese vođenja krivičnog postupka koje će onemogućiti eventualne zloupotrebe ili nepravilnosti u postupku prema pritvorenicima kada borave u Zavodu ili zdravstvenoj ustanovi.

Član 14. (Izmjena člana 101. – Smještaj u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji)

U članu 101. Zakona riječi „kazne zatvora“ zamjenjuju se riječima „mjere pritvora“ iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o pogrešno ugrađenim pravnim terminima. Naime, član 101. reguliše pravnu situaciju smještaja pritvorenika u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji nastalih prilikom izdržavanja mjere pritvora, o čemu odlučuje Sud, koji je i nadležan za donošenje svih odluka kada se radi o pritvorenom licu, koje pod fiktivnom kontrolom Suda.

Istovjetnu pravnu situaciju prema zatvorenicima reguliše član 127. Zakona, zbog kojih razloga je valjalo iz pravno-tehničkih razloga izvršiti navedenu izmjenu. Prednje i iz dodatnog razloga što je pritvorenik lice koje nije proglašeno krivim i koji po odluci Suda može biti u pritvoru prije, u toku ili nakon glavnog pretresa, ali ne i na izdržavanju kazne.

Kada pritvorenik traži da se uputi na izdržavanje kazne prije pavomoćnosti izrečene prvostepene presude, zbog principa „prezumpcije nevinosti“ i u takvim okolnostima se smatra da to lice ima status pritvorenika, što se ogleda u obimu prava koja mu pripadaju kada čeka pravosnažnost presude i koja su uža od prava zatvorenika unutar zavoda.

Član 15. (Novi članovi)

U vezi predloženih novih članova 140a, 140b, 140c. i 140d. navodimo zajedničko obrazloženje zbog međusobne povezanosti i uslovljenosti navedenih članova u funkciji procjene rizika, određivanje nadzora van obaveznog nadzora, procjena situacije, određivanje mjera nadzora, zabrane ili ograničenja, kao i organa koji izvršavaju navedene mjere uz određene obaveze upravnika Zavoda, a koji su predloženi u cilju jačanja sigurnosti rada Zavoda, javnosti u sprečavanju od bjekstva zatvorenika koji koriste pogodnosti van Zavoda, kako slijedi:

Član 140a. (Procjena rizika)

Procjena rizika je jedna od najvažnijih oblasti djelovanja zatvorske osoblja u zavodima koji su po Zakonu i Pravilniku o kućnom redu i Pravilniku o pogodnostima dužni svrstati lica u grupe prema procjeni rizika, tj. vršiti njihovu klasifikaciju, a zavisno od postignutog uspjeha u tretmanu vršiti i reklasifikaciju.

U praksi rada zavoda entiteta pokazala se potrebnim ocjena procjene rizika osuđenika koja se vrši prilikom prvog prijema u Zavod i prilikom davanja pogodnosti na stručan i sistematičan način i uz ocjenu minimalnog broja standarda-

uslova, koji će ukazati na veličinu i vjerovatnost rizika od bjekstva od strane zatvorenika.

Na to je ukazala i Informacija ministra pravde Bosne i Hercegovine iz 2006. godine o trenutnom stanju u zatvorima u Bosni i Hercegovini u periodu od 2003. zaključno sa 2006.

godinom u pogledu broja osuđenih lica koja se nalaze u bjekstvu nakon korištenja pogodnosti i iz koje se može vidjeti da se iz zavoda Republike Srpske u bjekstvu nalazi 25 osuđenih lica, a iz zavoda Federacije Bosne i Hercegovine da se u bjekstvu nalazi 70 osuđenih lica, što znači ukupno 95 lica na nivou Bosne i Hercegovine.

Zbog navedenih razloga ovim članom predlažemo kriterije potrebne za ocjenu rizika od bjekstva, a koji su preuzeti iz kriterija međunarodnih standarda koji se koriste u postupku procjene rizika. Procjena rizika je najvažnija metoda koja može pomoći pri identifikaciji onih zatvorenika koji predstavljaju prijetnju samima sebi, osoblju, drugim zatvorenicima i široj zajednici.

Navedena procjena je nezaobilazna prilikom davanja „vanjskih pogodnosti“ i tako nepotpuna i loša procjena direktno utiče na povećani broj bjekstava zatvorenika sa korištenja pogodnosti što direktno ugrožava sigurnost zatvorskog sistema, kao i organizaciju i uspjeh tretmana i prevaspitanje zatvorenika. Koliko je važna „procjena rizika“ ukazuje dalja okolnost da međunarodni autoriteti iz oblasti zatvorskog sistema procjeni rizika daju jednaku važnost kao i pravdi i upravljanju u zatvorima iz kojih razloga smatramo da će odredbe navedenog člana uticati na smanjenje broja bjekstava sa korištenja pogodnosti i doprinijeti preciznijem formulisanju pitanja iz ove oblasti u podzakonskim aktima, zatim uticati na jačanje stručnih ljudskih resursa u zavodima, posebno dopunjavanja ili osnivanja „službi tretmana“ kvalifikovanim stručnim licima iz oblasti sigurnosti, psihologije, pedagogije, medicine, socijalnog staranja, pravne oblasti i drugih stručnjaka.

Iz svih gore navedenih razloga ukazujemo na opravdanost i osnovanost predloženog člana 140a.

Član 140b. (Nadzor van obaveznog nadzora)

Odredbe ovog člana ukazuju da će osim obaveznog nadzora Uprava zavoda imati fakultativnu mogućnost za ocjenjivanjem o opravdanosti i potrebi određivanja mjera nadzora prilikom svakog odobravanja pogodnosti i kojim članom se bliže određuju uslovi i kriteriji kojima će se rukovoditi Uprava zavoda kada bude određivala mjere nadzora prema zatvorenicima koji ne spadaju u kategoriju lica koje su pod obaveznim nadzorom, uz objašnjenja kako slijedi:

Da li će upravnik i u slučajevima kada nije obligatorno predviđen nadzor, odrediti takvu mjeru, predstavlja faktičko pitanje svakog konkretnog slučaja i zavisi od iskustva, znanja, shvatanja i poznavanja stvari i konkretnog pravnog slučaja od strane određenog ovlaštenog lica, odnosno službe procjene i tretmana.

Te okolnosti traže postojanje određenih činjenica, odgovarajuće procjene, podataka, saznanja, informacija, obavijesti organa, građana ili drugih lica, odgovarajućih indicijalnih činjenica, što predstavlja pojam dovoljno osnova za sumnju, odnosno potrebu procjene nadzora uz sve druge okolnosti, kao što su: vrsta i težina krivičnog djela, način izvršenja djela, njegove posljedice, položaj žrtve, izrečena kazna, ranija osuđivanost, ranije ponašanje, porodične prilike, materijalna i socijalna situacija, sklonosti mijenjanju mjesta boravka ili stalnog kretanja iz mjesta u mjesto, kao i druga slična ponašanja.

Procjena situacije

Vršenje procjene prilikom odobravanja pogodnosti je veoma kompleksno i složeno pitanje zbog kojih razloga je teorija penologije dala i njenu definiciju kako bi ukazala na osnovu kojih elemenata se mora izvršiti procjena rizika, odnosno situacije svakog zatvorenika.

Procjena situacije je utvrđivanje postojećeg stanja na temelju poznatih informacija (elemenata i kriterija) radi predviđanja budućeg toka djelovanja i pripreme varijanti rješenja

za donošenje odluke. Do procjene se dolazi analizom informacija i podataka, uopćavanja i međusobnim povezivanjem informacija o pojavama i događajima.

Mjere nadzora mogu trajati dok postoji potreba, a najduže 15 dana do isteka kazne.

Član 140c. (Mjere nadzora, zabrane i ograničenja)

Član 140c. nastoji ukazati šta je nadzor i kako se koristi nadzor, kao i šta je glavni cilj i svrha tako određenog nadzora, navodeći posebno koje su mjere zabrane, kao i koje su ostale mjere zabrane kojih skupno ima jedanaest i koje se mogu pojedinačno ili kumulativno odrediti prilikom odobravanja pogodnosti, dajući mogućnost da se podzakonskim aktima, eventualno broj mjera zabrane nadzora ili ograničenja dopuni dodatnim mjerama na koje može ukazati praksa provođenja naprijed navedenih mjera.

Pojam nadzora i nadzor zavodske uprave

Nadzor određenih osoba ima za cilj ostvarivanje uvida nad djelatnošću određenog lica. Nadzor se provodi redovno, organizovano i sistematskim zapažanjem i praćenjem osoba, predmeta i događaja, vizuelno ili kriminalističko-tehničkim metodama i sredstvima na mjestima gdje se vrše krivična djela ili očekuje njihovo izvršenje, radi ostvarivanja uvida u djelatnost lica i prikupljanja dokaza o krivičnom djelu i počinitelju, s tim da se isti provodi diskretno (definicija nadzora iz oblasti kriminalistike).

Zavodska uprava bi morala biti sposobna procijeniti opasnost koja prijeti od svakog zatvorenika ponaosob kako bi mogla osigurati da svaki zatvorenik bude podvrgnut uslovima sigurnosti, odnosno spriječiti bjekstva zatvorenika i ti uslovi trebaju odražavati ravnotežu između (nižih i previsokih uslova) programa sigurnosti i socijalne reintegracije. Zavod, između ostalog, mora izvršiti klasifikaciju osuđenika i rizika, izvršiti procjenu rizika i ocijeniti ravnotežu između sigurnosti i dodira sa vanjskim svijetom.

Procjena rizika uključuje procjenu rizika koju zatvorenik predstavlja za samog sebe, za ostale zatvorenike i osoblje, kao i za javnost. Najvažnije razmatranje u ovom poslu procjene je „zaštita javnosti“. Nadzirani proces zavoda bi trebao biti tako osmišljen, na taj način da dovede zatvorenike do tačke sigurnog puštanja u zajednicu za vrijeme izdržavanja kazne uz prethodnu ocjenu da nisu postojale okolnosti koje bi ukazivale na mogućnost bjekstva. U tom cilju, član 140c. navodi u stavu 3 mjere zabrane, a u stavu 4 ostale mjere zabrane kojih ima ukupno 11 i koje se mogu izreći prilikom odobravanja pogodnosti, bilo pojedinačno ili skupno, tj. kumulativno, a sve u cilju da ove mjere zabrane, nadzora ili ograničenja doprinesu puštanju zatvorenika u zajednicu bez opasnosti od bjekstva od strane zatvorenika koji je dobio korištenje pogodnosti van kruga Zavoda.

Mjere zabrane koje se mogu odrediti prema zatvoreniku koji koristi pogodnosti van kruga zavoda su:

- a) zabrana napuštanja boravišta ili prebivališta i
- b) zabrana putovanja.

U ostale mjere zabrane spadaju:

- a) zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja,
- b) zabrana boravka u blizini određenih objekata ili institucija,
- c) zabrana sastajanja s određenim licima,
- d) zabrana posjećivanja određene adrese ili adresa,
- e) zabrana promjene mjesta korištenja pogodnosti,
- f) zadržavanje isprave-privremeno, koje se mogu koristiti za prelazak državne granice i vozačke dozvole,
- g) zahtjev za povremeno javljanje policijskoj upravi ili drugom određenom državnom organu,

- h) zahtjev da period pogodnosti van zavoda prema zatvoreniku bude predmetom bliskog nadzora,
- i) zahtjev za prebivanjem na određenoj adresi,
- j) zahtjev da se bude na određenoj adresi u određeno vrijeme,
- k) ograničenja udaljenosti kretanja van sjedišta Zavoda.

Ove mejre zabrane, nadzora ili ograničenja treba da dovedu ravnotežu između uslova sigurnosti, tj. Rizika od bjekstva i socijalne reintegracije zatvorenika, koja se najbolje ostvaruje prilikom kontaktiranja i boravka van zavoda, tj. u porodici ili društvenoj zajednici u cilju resocijalizacije i prevaspitanja za korisnog člana demokratskog društva.

Također, član taksativno navodi mjere zabrane i ograničenja kao i daje mogućnost da protiv donesenih odluka zatvorenik može uputiti predstavku ili pritužbu Ministarstvu pravde BiH, inspektorima zaduženom za nadzor rada Zavoda ili uputiti pritužbu Državnom ombudsmanu, s tim da takve podneske zatvorenik može upućivati po svom slobodnom izboru i bez ograničenja.

Član 140d. (Izvršenje mjera nadzora)

Tumačeći zakonske propise i posmatrajući analogne mjere iz Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine proizilazi da zavodi određuju i prate izvršenje mjere nadzora, a policijski ili drugi organi izvršavaju mjere nadzora i u konkretnom slučaju policija je u funkciji sigurnosti zatvorskog upravljanja.

Ovo zahtijeva organizovane i kadrovski popunjene službe tretmana koje bi mogle vršiti kvalitetne procjene, kao i praćenje određenih mjera nadzora i u tom pravcu biti u stalnim kontaktima sa organima policije ili eventualno drugim organima koji su uključeni u neposredno izvršavanje mjera nadzora.

Također, navedeni član ukazuje i na osnovne dužnosti upravnika Zavoda prilikom komuniciranja sa nadležnom policijskim organima ili drugim određenim državnim organima u izvršavanju mjera zabrane, nadzora ili ograničenja, s tim da se bliže obaveze i aktivnosti trebaju regulisati pravilnikom na koju okolnost ukazuje član 142. ovog Zakona.

Član 16. (Izmjene i dopune člana 141. – Ograničenja za odobravanje pogodnosti)

U članu 13. koji reguliše izmjene i dopune člana 141. Zakona u stavu (1) izvršena je izmjena vremena potrebnog da se provede na izdržavanju kazne da bi se mogle dobiti pogodnosti van Zavoda. Obzirom da se radi o osobama koje su osuđene za najteža krivična djela, kao što su:

- a) osobe osuđenoj na kaznu zatvora do 10 godina za krivična djela genocida, krivična djela protiv humanosti, ratne zločine, terorizam, nedopuštenu proizvodnju i promet drogama, sprječavanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba;
- b) osobe osuđenoj na više od 10 godina zatvora, bez obzira na vrstu krivičnog djela;
- c) alkoholičari, ovisnici o drogama ili višestruki povratnici,

mišljenja smo da takva prava, odnosno pogodnosti mogu sticati tek nakon izdržane tri petine, u odnosu na ranije jednu polovinu jer je i praksa ukazala da su ovakvi osuđenici Suda BiH skloni i bjekstvu sa tako odobrenih pogodnosti (4 bjekstva zatvorenika iz zavoda Republike Srpske) i 1 bjekstvo zatvorenika iz zavoda Federacije Bosne i Hercegovine i trenutno sa nivoa Bosne i Hercegovine od 2003. godine 5 lica se nalaze u bjekstvu van Bosne i Hercegovine, a koja su koristila pogodnosti nakon jedne polovine izdržane kazne, što sve utiče na povjerenje u pravosudne institucija, kao i pravdu uopšte.

Iz tih razloga, analogno izmjenama iz stava (1) člana 141. izvršene su izmjene i u stavu (2) istog člana, tako da je sada za krivična djela osim onih djela iz stava (1), a za koja je izrečena kazna zatvora od 8 do 10 godina da takvi zatvorenici dobijaju pogodnosti van zavoda nakon izdržane jedne polovine kazne zatvora, umjesto ranije jedne trećine, a da osobe koje su osuđene na kaznu zatvora od 5 do 8 godina mogu koristiti pogodnosti van Zavoda nakon izdržane jedne trećine kazne zatvora, što je bila i ranija okolnost samo što je sada smanjena gornja granica izrečene kazne koja iznosi 8, a ne kao ranije 10 godina.

Na opravdanost predmetnih izmjena ukazuje i Informacija ministra pravde BiH iz 2006. godine u kojoj je konstatovano da se od 2003. do 2006. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine nalazilo u bjekstvu 70 lica, a u Republici Srpskoj 25 lica, što je ukupno 95 lica, kao i da je ukazala na nedovoljan broj uposlenih osoba u sektoru tretmana, zbog kojih razloga nije postojala uvijek odgovarajuća procjena rizika takvih osoba, također podaci iz informacije su ukazali da se pojačani rizik za bjekstvo pojavljuje većinom kod zatvorenika prema kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju od 8 godina ili teža kazna, zbog kojih razloga navedene izmjene su opravdane u sadašnjem društvenom trenutku, stanju, kvalitetu zatvora, tehničkoj opremljenosti i odgovarajućem osoblju.

U pogledu dopune člana 141. koja se odnosi na tačku 9. i nemogućnost korištenja vanzavodskih pogodnosti dok se takva lica nalaze na liječenju u medicinskoj ustanovi van Zavoda, praksa je ukazala da je neophodno regulisati takvo pitanje iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o ostvarivanju prava osuđenih osoba na adekvatnu zdravstvenu zaštitu i niti jednim propisom nije ukazano da mu pripadaju pogodnosti i za vrijeme liječenja. Obzirom da je postojala pravna praznina o odnosu penološkog tretmana osuđenika za vrijeme njegovog liječenja van Zavoda, pravilno tumačeći odredbu člana 139. Zakona može se zaključiti da pogodnosti pripadaju osuđenima za dobro ponašanje i zalaganje na radu dok se nalaze u Zavodu i da iste predstavljaju skup poticajnih mjera za njegovo potpuno prevaspitavanje i uključivanje u normalan građanski život. Pogodnost predstavlja mogućnost, a ne pravo

osuđenika i ono je stavljeno u funkciju resocijalizacije i kao nagrada za ispoljeno ponašanje u kontrolisanim uslovima unutar Zavoda. U praksi je iz tih razloga ova pravna praznina pružala mogućnost različitih tumačenja, odnosno korištenja dodatnih pogodnosti i za vrijeme boravka u bolnici koje su odobravali ljekari nepoznavajući penološki tretman resocijalizacije, što je dovelo do nepravilnog određivanja pogodnosti i njihove moguće zloupotrebe u praksi i pogoršanja odnosa među zatvorenima u Zavodu. Navedenom dopunom tačke 9. člana 141. Zakona sprečavamo u budućnosti pojavu mogućih „pozitivnih diskriminacija“ i posrednog dobijanja pogodnosti van Zavoda kroz sistem liječenja, što nije penološki opravdano, niti smisao odredbi Zakona koje regulišu pogodnosti.

Član 17. (Novi član 157a. – Obavezni prijedlog upravnika za uslovni otpust)

Novim članom 157a. namjera je ovog Ministarstva da se odredi i obavezno podnošenje prijedloga za uslovni otpust od strane upravnika Zavoda u periodu kada zatvorenik izdrži dvije trećine od izrečene kazne zatvora.

Naime, članom 157. Zakona data je mogućnost upravniku da, osim zatvorenika i članova njegove uže porodice, može podnijeti prijedlog za uslovni otpust, neograničavajući upravnika kada će ovo pravo iskoristiti u praksi rada Zavoda.

Penološka nauka i moderni standardi predlažu da se u praksi pokuša unaprijediti razvoj instituta uslovnog otpusta koji se smatra jednim od najvažnijih mehanizama kojim se može stimulirati zatvorenik na dobro vladanje i ponašanje i njegovom ličnom uključivanju u proces tretmana i odgoja i prihvatanja društvenih vrijednosti s ciljem njegove uspješne resocijalizacije i preodgoja i lakšeg uključivanja u uslove života na slobodi. Smatra se da bi

konkretno određivanje vremenskog perioda, kada bi upravnik Zavoda obavezno po službenoj dužnosti trebao dostaviti prijedlog Komisiji za uslovni otpust onih zatvorenika koji prema procjeni i mišljenju službe tretmana imaju mogućnosti za takvo razmatranje, uz ispunjenje kumulativnih uslova i to da su izdržali dvije trećine o izrečene kazne zatvora i da ispunjavaju sve druge uslove iz oblasti uslovnog otpusta koje zahtjeva Zakon.

Penološka praksa smatra da prilikom prijema zatvorenika u Zavod i prilikom njegovog upoznavanja sa pravima i dužnostima u Zavodu, kao i posebno upoznavanjem da u slučaju uspješnog procesa prevaspitavanja postoji period i kada Uprava zavoda treba podnijeti obavezne prijedloge za uslovni otpust, bi pozitivno uticalo na proces resocijalizacije zatvorenika.

Zbog navedenih razloga smatramo predloženi član opravdanim i zasnovanim na novim penološkim metodama i modernim standardima iz oblasti zatvorskog sistema. Također, razvoj uslovnog otpusta, odnosno regulisanje ove norme je ispunjenje strategije reforme i razvoja Sektora pravde i izvršenja krivičnih sankcija za period 2009. – 2011. godine, što je istovremeno bila i smjernica Vijeća Evrope iz oblasti zatvorskog sistema.

Član 18. (Izmjena člana 160. – Žalba i ponovno podnošenje molbe)

U članu 160. Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera vrši se gramatička ispravka, tako što se riječ „privremeno“ zamjenjuje riječju „prijevremeno“ iz razloga što zatvorenik osim molbe za uslovni otpust u redovnom roku, ima pravo da prije proteka od jedne godine od posljednje odluke Komisije, podnese molbu za „prijevremeno“ odobrenje za podnošenje molbe za uslovni otpust i odluku Komisije.

Član 19. (Novi član 160a. – Nadležnost za rješavanje molbe za uslovni otpust)

U praksi rada ministarstava pravde entiteta i BiH u oblasti uslovnog otpusta pojavljivale su se određene pravne situacije koje su ukazivale na pozitivan sukob nadležnosti između dva organa sa nivoa entiteta. Naime, pojavilo se pitanje koja će nadležna komisija za uslovni otpust rješavati slučajeve osuđenih lica u jednom entitetu koji su osuđeni po Krivičnom zakonu navedenog entiteta i koja su izvršila krivična djela u navedenom entitetu ali ih je nadležni sud u skladu sa zakonima o izvršenju krivičnih sankcija na nivou entiteta upućivao na izdržavanje kazne prema mjestu prebivališta osuđenog lica, što je u konkretnom slučaju značilo izvršavanje presude jednog entiteta u zavodu drugog entiteta. Rješavajući takve pravne situacije Ministarstvo pravde BiH je donosilo mišljenja kojim je upućivalo osuđeno lice ili nadležno ministarstvo da je u ovakvim slučajevima za rješavanje uslovnog otpusta nadležan onaj organ entiteta ili Brčko Distrikta BiH na čijem području je sjedište suda koji je sudio u prvom stepenu i kojim je izrekao prvostepenu presudu primjenom krivičnog zakonskog propisa entiteta, što je značilo poštivanje principa mjesta izvršenja krivičnog djela nadležnog suda i krivičnog propisa, odnosno krivičnog djela zakona entiteta za koje je osuđeno određeno lice. Sudska praksa, sadašnja i ranija, je davala prednost mjestu izvršenja djela, odnosno mjesta gdje je sud izrekao presudu u postupku izvršenja kazni, što predstavlja primarni princip prilikom određivanja nadležnosti organa za dalje postupanje, a mjesto izvršenja kazne uvijek je predstavljalo sekundarnu nadležnost. Članom 160a. samo se potvrđuje način rješavanja pravnih situacija, koje su se već uspješno rješavale na osnovu datih mišljenja ministra pravde BiH, ali se zbog važnosti materije ovo pitanje reguliše posebnom zakonskom normom.

(Ranije mišljenje ministra pravde BiH, broj: 06-15-3488/06 od 03.04.2006. godine, presuda nadležnog suda sa područja FBiH i izdržavanje kazne zatvora od strane osuđenog lica u Zavodu na području Republike Srpske)

Član 20. (Novi član 164a. – Obavijest zavoda o potrebi pomoći nakon izvršenja kazne zatvora)

Resocijalizacija učinilaca krivičnog djela ne završava se samo djelovanjem u zavodu već se ista nastavlja i poslije izlaska osuđenog lica na slobodu poslije izdržane kazne koja se sastoji u pružanju pomoći otpuštenom licu da se uključi u normalan građanski život u zajednici i postane koristan član društva.

Obzirom na dužinu boravka osuđenog lica u zavodu, nadležne službe tretmana u zavodu najbolje poznaju lične, porodične i druge prilike zatvorenika i zato mogu svojom ocjenom i dostavljanjem obavijesti centrima za socijalnu zaštitu prije izlaska zatvorenika na slobodu odmah ukazati na glavne probleme s kojima se suočava zatvoreno lice i koji vidovi pomoći su mu nakon izlaska sa izdržavanja kazne najpotrebniji. Ova pravna norma član 164a. stavlja u aktivan položaj zavod i navedenom obavezom zavoda da o određenim vidovima pomoći unaprijed obavještava centre za socijalnu zaštitu, daje se dodatni doprinos u sprječavanju ponovnog vraćanja zatvorenika na put kršenja zakona i ova obaveza zavoda je koncipirana u pravcu boljeg savladavanja svakodnevnih teškoća na koje može naići lice otpušteno sa izdržavanja kazne i koje očekuje odgovarajuću pomoć od centara za socijalnu zaštitu. Smatra se da je pravovremena obavijest zavoda o određenim specifičnim potrebama pomoći otpuštenom licu veoma važna za pravilan postpenalni rad i pomoć centara za socijalnu zaštitu i drugih organizacija i udruženja koja se bave pružanjem pomoći zatvorenicima otpuštenim sa izdržavanja kazne zatvora.

U stavu (3) navedeni član reguliše obavezu plaćanja troškova prevoza prema otpuštenom strancu koji je izdržavao kaznu zatvora u Bosni i Hercegovini. Zakon je u svojim propisima regulisao troškove prevoza državljana BiH, zbog kojih razloga se ukazala potreba za regulisanjem troškova prevoza i otpuštenih stranih lica sa izdržavanja kazne zatvora, što predstavlja istovremeno međunarodnu obavezu Bosne i Hercegovine i ispunjenje međunarodnih standarda u pogledu regulisanja određenih prava stranih državljana koji su izdržavali kaznu zatvora u Bosni i Hercegovini.

Član 21. (Novi članovi 165 a i 165 b)

(Obavijest zavoda o potrebi pomoći uslovno otpuštenom licu)

U članu 165a. predviđa se obaveza zavoda da dostavlja obavijest centru za socijalnu zaštitu u pogledu pružanja pomoći i prema zatvorenicima kojima nadležna komisija odobri uslovni otpust, odnosno prijevremeni izlazak na slobodu sa izdržavanja kazne zatvora. Međunarodni standardi stavljaju u jednak položaj obaveze zavoda prema licima koja su u potpunosti izdržala kaznu zatvora sa licima koja zbog svog dobrog ponašanja su prije vremena puštena na uslovnu slobodu, kojima se također predviđa pod jednakim uslovima postpenalna pomoć od nadležnih socijalnih službi prilikom izlaska na slobodu i ovom normom se ta prava za uslovno otpuštena lica izjednačavaju sa pravima iz prethodnog člana.

(Otpuštanje zbog amnestije i pomilovanja)

U pogledu člana 165b. reguliše se način i vrijeme otpuštanja lica na slobodu po osnovu Zakona o amnestiji ili Odluke o pomilovanju. Sadašnji Zakon BiH nije imao pravnu normu koja bi regulisala navedeno pitanje i to je predstavljalo pravnu prazninu koja se rješavala na osnovu odgovarajućeg mišljenja ministra ili nižeg podzakonskog propisa. Međutim, važnost pitanja koje rješava ova pravna norma ukazuje na potrebu posebnog regulisanja u zakonu i ukazivanja na način otpusta takvih lica iz zavoda, a posebno vremenskog roka u kojem se mora izvršiti odluka bilo zakonodavnog organa, kada se radi o Zakonu o amnestiji ili Odluke najvišeg izvršnog organa države, kada su u pitanju odluke o pomilovanju. (Predsjedništvo BiH)

Član 22. (Novi član 168a. – Smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebno odjeljenje)

Pozitivnim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini je određeno da maloljetnik izrečenu kaznu maloljetničkog zatvora izdržava u posebnom zavodu za maloljetnike ili u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu u entitetu u kome zatvoreno lice ima prebivalište odnosno boravište. Također, zakon posebno ističe da lica koja izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora moraju imati odvojene prostorije za boravak od ostalih zatvorenika, ako se nalaze u posebnom odjeljenju kao i mogućnost primjene savremenih metoda tretmana u pogledu prevaspitanja, odgoja, školskog ili stručnog osposobljavanja, a sve u cilju uspješnog povratka i uključivanja u uslove života na slobodi i ispunjavanju dužnosti građanina u skladu sa zakonom.

Trenutno Federacija BiH nema posebnog zavoda u kojem bi se izvršavala kazna maloljetničkog zatvora s tim da posjeduje posebno odjeljenje u Kazneno-popravnim zavodu zatvorenog tipa Zenica, u kojem zbog preopterećenosti postjećih kapaciteta se smještaju i punoljetna lica prema kojima je izrečena kazna zatvora. Navedenim stanjem narušen je osnovni penološki princip odvojenog smještaja maloljetnih lica od punoljetnih lica, zbog kojih razloga se smatra da ne može biti uspješno sprovedena organizacija tretmana i sve ostale stručne i redovne aktivnosti u procesu prevaspitanja i resocijalizacije maloljetnika kao osnovnog cilja izvršenja kazni koje se mogu izreći prema navedenim licima.

U Republici Srpskoj na lokaciji poluotvorenog zavoda KPz-a Istočno Sarajevo izgrađen je poseban objekat za smještaj maloljetnika prema kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora. Trenutno u objektu kaznu izdržavaju 3 (tri) maloljetna lica s tim da je kapacitet objekta izgrađen za prijem do 40 (četrdeset) maloljetnih lica i gdje su ispunjeni svi penološki uslovi za koje zakon traži kada je u pitanju proces tretmana.

Zbog navedenih razloga u praksi se mogu pojaviti teškoće oko mogućnosti upućivanja na izdržavanje kazne sa područja Federacije BiH, i mogućeg dužeg boravka takvih lica na slobodi radi pozivanja na izdržavanje kazne, što bi bilo suprotno principima pravde, svrhe kažnjavanja kako sa aspekta generalne tako i specijalne prevencije i posebno zadovoljenja pravde prema porodicama žrtava.

Zbog navedenih razloga, i u javnosti je otvoreno navedeno pitanje i date sugestije da u navedenim pravnim situacijama na osnovu svojih ovlaštenja djeluje ministarstvo pravde BiH, kako bi u slučaju nemogućnosti odgovarajućeg smještaja maloljetnika na području jednog entiteta ili Brčko Distrikta BiH postojala mogućnost smještaja takvog lica u poseban zavod drugog entiteta.

Na osnovu predložene pravne norme, Ministarstvo pravde BiH bi imalo ovlaštenje da u ovakvim pravnim situacijama donese odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu drugog entiteta. Molbu iz stava (1) ovog člana, podnosi sud mjesta prebivališta odnosno boravišta i to putem Ministarstva pravde entiteta ili Pravosudne Komisije Brčko Distrikta BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za traženi smještaj u drugi entitet, u kojoj proceduri se poštuju nadležnosti organa entiteta ili Brčko Distrikta.

Na osnovu odluke Ministarstva pravde BiH, sud mjesta prebivališta, odnosno boravišta upućuje maloljetnika na izdržavanje kazne zatvora u određeni zavod drugog entiteta.

Troškove smještaja snosi Ministarstvo pravde ili Pravosudna komisija Brčko Distrikta, prema sjedištu suda koji je nadležan za upućivanje takvog maloljetnog lica na izdržavanje kazne maloljetničkog zatvora. Predložena pravna norma sprečava da se u praksi pojavi problem oko nemogućnosti smještaja i izdržavanja kazne osuđenog maloljetnog lica time ugrožavanja principa pravde, sprovođenja resocijalizacije i svrhe kažnjavanja, odnosa prema žrtvi i društvu kao organizovanoj zajednici sposobnoj da utiče i preduzima mjere da se ne čine krivična djela kao i utiče na svijest građana o pravednosti kažnjavanja učinilaca krivičnih djela.

Član 23. (Prečišćeni tekst)

Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera donesen je 2005. godine i objavljen u „Službenom glasniku BiH“ broj: 13/05 i koji je stupio na pravnu snagu 10.03.2005. godine. U 2007. godini Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu donio je Odluku izmjenama i dopunama Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera od 09.07.2007. godine i koja je objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj: 53/07.

Navedene izmjene zakona donesene na privremenoj osnovi od strane Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu usvojene su na osnovu Zakona o usvajanju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera od strane Parlamentarne skupštine BiH i objavljene u „Službenom glasniku BiH“ broj: 97/07, zbog kojih razloga su navedeni propisi postali pozitivni propisi Bosne i Hercegovine od kada više i nisu na privremenoj osnovi.

Ove izmjene i dopune sadržavale su osam članova čije su izmjene i dopune obuhvatile veći broj članova Zakona, s tim da su dopune pojedinih članova bile veoma značajne, odnosno predstavljale su uvođenje novih zatvorskih standarda u oblast izvršenja krivičnih sankcija u Bosni i Hercegovini.

Posebno ističemo uvođenje „obaveznog nadzora“ koji se određuje prema zatvorenicima koji koriste pogodnosti van zavoda, što stvara nove obaveze za službe zavoda, policijske organe ili druge državne organe koji izvršavaju mjere i sankcije ili na drugi način učestvuju u postupku izvršenja krivičnih sankcija.

Također, ovim novim izmjenama i dopunama Zakon BiH se usklađuje sa novim evropskim zatvorskim pravilima donesenim od strane Evropskog komiteta ministara zemalja članica Vijeća Evrope na osnovu Preporuke broj (2006) -2 od 11.01.2006. godine, novom sudskom praksom Suda za ljudska prava u Strazburu, posebno u odnosu na primjenu evropskih zatvorskih pravila, a koje se tiču ljudskih prava koje štiti Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda i Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, kao i u skladu sa dosadašnjom praksom i iskustvima u primjeni navedenog zakona.

Nove izmjene i dopune ovog zakona sadrže 30 pravnih normi od kojih većina predstavlja potpuno nove članove kojima se uređuju novi pravni zatvorski instituti, prava, dužnosti i obaveze, zbog kojih razloga smatramo da je osnovan prijedlog da se sačini prečišćeni tekst navedenog zakona koji je dosadašnjim izmjenama i dopunama obuhvatio oko 40 pravnih normi i što bi omogućilo njegovu lakšu primjenu u praksi provođenja, njegovog tumačenja, davanja mišljenja i preporuka, odnosno izdavanja predviđenih mjera nadzora, zabrane ili ograničenja, odnosno doprinijelo efikasnom provođenju zakona u njegovoj konkretnoj primjeni.

Član 24. (Usklađivanje zakona)

Navedeni član ukazuje na obavezu usklađivanja zakona entiteta i Brčko Distrikta BiH iz navedenih oblasti sa Zakonom BiH, što je zakonska obaveza iz člana 204. Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera koji je stupio na pravnu snagu 10.03.2005. godine. Harmonizacija propisa se smatra važnim elementom u funkcionisanju sistema izvršenja krivičnih sankcija i posebno postizanja jednakih prava, obaveza i dužnosti za sve zatvorenike ili pritvorenike bez obzira na okolnost u kojem se zavodu nalaze. U međuvremenu Republika Srpska je u toku 2007. godine izvršila usklađivanje Zakona sa Zakonom BiH, a postupak usklađivanja Zakona Federacije BiH je u toku, kao i na području Brčko Distrikta BiH. Obzirom da izmjene i dopune Zakona BiH predviđaju nove pravne norme koje prate Evropska zatvorska pravila i preporuke usvojene 11.01.2006. godine od strane Vijeća Evrope, to iz tih razloga postoji obaveza za daljim usklađivanjem zakona entiteta i Brčko Distrikta sa Zakonom BiH, čime se istovremeno preuzimaju i novi

međunarodni standardi iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, što predstavlja i pravnu obavezu BiH kao članice Vijeća Evrope.

IV – FINANSIJSKA SREDSTVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

U članu 1. novim članovima 21a. do 21f. ovog zakona predviđen je prijem zavodskog službenika kao i potrebni uslovi koji se moraju ispunjavati da bi moglo doći do zasnivanja radnog odnosa u svojstvu – pripravnika.

Ove odredbe regulišu dužinu pripravničkog staža, organizaciju obrazovanja, praktične obuke i polaganja stručnog ispita.

Također, ovi članovi koji dodatno regulišu zapošljavanje ovlaštenih zavodskih službenika predviđaju način raspoređivanja pripravnika nakon položenog stručnog ispita, način zapošljavanja lica bez prethodnog svojstva pripravnika – zavodskog službenika.

Ove odredbe ne dovode do novih troškova već samo detaljnije razrađuju opću normu iz člana 21. ovog zakona koja ukazuje na opće i posebne uslove potrebne za zapošljavanje ovlaštenih zavodskih službenika.

Potpunije regulisanje pitanja iz oblasti zapošljavanja i prava po osnovu rada bila je neophodna iz razloga što se radi o službenim licima sa posebnim ovlaštenjima po osnovu zakona koja moraju ispunjavati određene posebne uslove, tj. zdravstvene i psiho-fizičke uslove, uslove školske spreme, starosnu dob, kao i druge uslove propisane Pravilnikom.

Obzirom da se radi o pripravnicima za koje Zakon o izvršenju krivičnih sankcija predviđa posebnu praktičnu obuku, koja se sastoji, osim sticanja teoretskih znanja, od savladavanja borilačkih vještina, upotrebe vatrenog oružja ili drugih sredstava opreme, to se u konkretnom slučaju nisu mogle preuzete opće norme o pripravnicima iz općih propisa Bosne i Hercegovine već je valjalo i ovu oblast na osnovu rada regulisati posebnim propisima u ovom zakonu koji ima karakter zakona *lex specialis*. Ovaj zakon posebno reguliše sve pojedinosti iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija i zato ima prednost u odnosu na opći Zakon ili druge opće propise.

Zbog navedenih razloga ove dodatne norme iz oblasti zapošljavanja pripravnika ili ovlaštenih zavodskih službenika ne dovode do povećanja Budžeta BiH iz razloga što prijem potrebnog broja zavodskog osoblja predstavlja redovnu obavezu finansiranja rada tako osnovanog organa, tj. Zavoda. Primanje pripravnika i njihovo stručno obrazovanje, obuka i polaganje stručnog ispita su zakonski uslovi iz oblasti rada zavoda, za šta se izdvajaju redovna sredstva u koja se predviđaju aktivnosti istaknute članovima 21a. do 21f.

Član 2, koji reguliše dopunu člana 40. Zakona, se odnosi na djelovanje inspekcije koja vrši nadzor rada svih zavoda u Bosni i Hercegovini prema osobama koje izdržavaju kaznu zatvora, mjeru pritvora ili drugu mjeru koju je izrekao ili odredio Sud BiH, ne stvaraju nove troškove iz Budžeta.

Član 3. Zakona predviđa Nezavisnu komisiju koju će osnovati Parlamentarna skupština BiH koja će istovremeno snositi troškove rada navedene komisije.

Član 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera u svojoj dispoziciji, odnosno u stavu (3) člana 60., određuje da troškove liječenja osumnjičenog, odnosno optuženog dok se nalazi u pritvoru, kao i troškova porođaja koji su nastali van Zavoda, će snositi Sud Bosne i Hercegovine u sklopu redovnih troškova krivičnog postupka koja se odobravaju za rad Suda.

U pogledu ostalih prava koja se uvode ovim zakonom, kao što su omogućavanje prava glasanja, postupanje uprave Zavoda i službe za zdravstvenu zaštitu u slučaju da pritvorenik i zatvorenik odbije da primi hranu, zatim u pogledu testiranja na određene zarazne bolesti ili psihoaktivna sredstva (član 50a. – biračko pravo, član 51a. – žene, član 52a- Pretres prostorija, lica lišenih slobode, posjetilaca, službenih lica i oduzimanje predmeta, član 59a. –

odbijanje uzimanja hrane, član 64. – pristanak na medicinski tretman, član 64a. – testiranje na zarazne bolesti ili psiho-aktivna sredstva, člana 88. – disciplinski prekršaj, član 165b. – otpuštanje zbog amnestije i pomilovanja), radi se o redovnim obavezama Zavoda u sklopu kojih sredstava se redovno planiraju finansijska sredstva za gore navedene namjene, tako da preciziranje ovih prava ne zahtijeva dodatna finansijska sredstva.

Isto tako, premještaj pritvorenika po nalogu Suda Bosne i Hercegovine spada u redovne aktivnosti rada Suda i zavoda, iz razloga što je članom 203. Zakona određeno da sve dok Bosna i Hercegovina ne bude imala zavode predviđene ovim zakonom Sud pojedince može pritvarati u pritvorske jedinice zavoda bilo kojeg od entiteta, tako da ovi troškovi predstavljaju redovne troškove Ministarstva pravde koji se raspoređuju Sudskoj policiji BiH i Pritvorskoj jedinici na državnom nivou u cilju provođenja naloga Suda (član 100a.).

U odnosu na predložene članove Zakona, član 140a, 140b, 140c, 140d, koji regulišu procjenu rizika, nadzor van obaveznog nadzora, mjere nadzora, zabrane i ograničenja, kao i

izvršenje predstavljaju redovne troškove zavoda i organa policije u izvršavanju mjera zabrane, tako da predloženi članovi iz ove oblasti neće dodatno opterećivati Budžet Bosne i Hercegovine.

Također, u pogledu obaveznog prijedloga upravnika za uslovni otpust zatvorenika iz člana 157a. koji se podnosi po službenoj dužnosti u roku od 30 dana prije isteka dvije trećine od izrečene kazne, predstavljaju troškove koji se već predviđaju za rad Komisije za uslovni otpust, a u pogledu člana 160a. koji predviđa nadležnost za rješavanje molbe za uslovni otpust u pogledu sukoba nadležnosti, troškova rada i odlučivanja snosi nadležna komisija određena Zakonom.

Obavijesti zavoda o potrebi pomoći otpuštenom licu nakon izvršenja kazne zatvora, odnosno uslovno otpuštenom licu predstavljaju troškove redovne djelatnosti zavoda. Plaćanje troškova prevoza otpuštenom stranom državljaninu (strancu) do graničnog prelaza predstavljaju redovne troškove zavoda koji se unaprijed planiraju. Ovi troškovi su istovremeno i međunarodna obaveza Bosne i Hercegovine i prosječno godišnje oko 10 (deset) stranaca izdržava kaznu zatvora, što sve govori o visini potrebnih sredstava za troškove prevoza (član 164a. i član 165b.).

Članom 168a regulisan je smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebno odjeljenje u drugom entitetu u slučaju nemogućnosti smještaja, provođenja savremenih odgojnih mjera i tretmana u zavodu ili posebnom odjeljenju entiteta u kome maloljetno lice ima prebivalište ili boravište.

Troškove smještaja snosi Ministarstvo pravde entiteta ili Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH na osnovu čijeg zahtjeva odnosno saglasnosti se vrši smještaj maloljetnika u zavod drugog entiteta. Novo zakonsko ovlašćenje ministra pravde BiH ne stvara troškove budžetu BiH već samo omogućava da zbog ne postojanja odgovarajućih ustanova za maloljetnike u jednom entitetu se izvrši njihov smještaj u ustanove drugog entiteta i na taj način se spriječava da odluka suda ne bude neizvršena u postupku izvršenja krivične sankcije .

Predmetno ovlašćenje omogućava prevaspitavanje, resocijalizaciju i rehabilitaciju osuđenog maloljetnog lica i njihovo odvajanje u posebnim ustanovama ili odjeljenjima od ostalih zatvorenika i posebno primjene pedagoških mjera kao što su školovanje u zavodu, drugo stručno obrazovanje, kulturno prosvjetni rad, tjelesna kultura kao i drugi vidovi slobodnih aktivnosti ili osposobljavanja.

Članom 24. Zakona predviđa se usklađivanje zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine sa Zakonom Bosne i Hercegovine iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona. Ovim članom samo se prati postojeći član 204. Zakona na nivou Bosne i Hercegovine koji je donesen 2005. godine i koji je koncipiran u cilju harmonizacije propisa i

jednakosti pritvorenika i zatvorenika u izvršenju krivičnih sankcija na cijelom području Bosne i Hercegovine, što je i obaveza Bosne i Hercegovine, ne samo po unutrašnjim propisima, već i kao članica Vijeća Evrope čija zatvorska pravila traže usklađenost i jedinstvene standarde u izvršenju kazni, mjeri pritvora ili drugim mjerama u skladu sa zakonom.